

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Ústav informačních studií a knihovnictví

Bakalářská práce

Andrea Poláková

Informační chování uživatelů Knihovny FF UK při užívání elektronických informačních zdrojů (EIZ)

Information behavior of users of the Faculty of Arts Library when using
electronic information resources

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 15.7. 2024

.....

Andrea Poláková

Poděkování:

Touto cestou bych chtěla poděkovat všem, kteří mi poskytli podporu a pomoc při vypracování této bakalářské práce.

Na prvním místě bych chtěla vyjádřit vděčnost své vedoucí práce, paní Mgr. Michaele Málkové, za její trpělivost, odborné rady a cenné připomínky, které mi velmi pomohly při zpracování této práce.

Mé poděkování patří také rodině a přátelům za jejich trpělivost, podporu a motivaci v průběhu celého studia.

V neposlední řadě bych chtěla poděkovat všem respondentům, kteří se zúčastnili mého výzkumu, bez jejichž spolupráce by tato práce nemohla vzniknout.

Klíčová slova: informační chování, informační potřeba, uživatelé Knihovny FF UK, elektronické informační zdroje

Abstrakt:

Tato bakalářská práce se zaměřuje na informační chování uživatelů Knihovny Filozofické fakulty Univerzity Karlovy a jejich práci s elektronickými informačními zdroji (EIZ) a také vliv na informační gramotnost uživatelů. Cílem práce bylo zjistit, jak uživatelé vyhledávají, hodnotí, používají a sdílejí informace prostřednictvím EIZ v knihovně a jaké faktory ovlivňují jejich využívání. Metodologicky práce vycházela z kvantitativního výzkumu, který zahrnoval dotazníkové šetření mezi uživateli knihovny. Dotazník se zaměřil na zjištění frekvence používání EIZ, způsobů vyhledávání informací a hodnocení kvality získaných informací.

Výsledky výzkumu ukázaly, že většina uživatelů považuje EIZ za užitečný a hodnotný nástroj pro získávání informací, přičemž 72,5 % respondentů uvedlo, že nemají problémy s používáním těchto zdrojů. Pouze 25 % respondentů občas potřebuje pomoc knihovníků při využívání EIZ, což poukazuje na určitou míru samostatnosti uživatelů. Další klíčové zjištění je, že 41,7 % respondentů považuje možnost vzdáleného přístupu k EIZ za hlavní faktor, který ovlivňuje jejich využívání.

Závěrem práce je, že pro lepší porozumění a efektivní využívání EIZ je důležité spojit poznatky z různých přístupů k informačnímu chování a přizpůsobit knihovní služby konkrétním potřebám uživatelů. Tato práce nabízí praktická doporučení pro knihovníky a informační specialisty, jak zlepšit podporu a využívání EIZ.

Key words: information behaviour, information need, users of the FF UK Library, electronic information resources

Abstract:

This bachelor's thesis focuses on the information behavior of users of the Library of the Faculty of Arts at Charles University and their work with electronic information resources (EIR), as well as its impact on users' information literacy. The aim of the thesis was to find out how users search for, evaluate, use, and share information through EIR in the library, and what factors influence their usage. Methodologically, the thesis was based on quantitative research, which included a survey among library users. The questionnaire focused on determining the frequency of EIR use, methods of information searching, and evaluation of the quality of the obtained information.

The research results showed that most users consider EIR to be a useful and valuable tool for obtaining information, with 72.5% of respondents indicating that they have no problems using these resources. However, only 25% of respondents occasionally need help from librarians in using EIR, which points to a certain degree of user independence. Another key finding is that 41.7% of respondents consider the possibility of remote access to EIR as the main factor influencing their usage.

The conclusion of the thesis is that for better understanding and effective use of EIR, it is important to combine insights from different approaches to information behavior and to adapt library services to the specific needs of users. This thesis offers practical recommendations for librarians and information specialists on how to improve support and utilization of EIR.

Obsah

1. Úvod.....	7
2. Informační chování	8
3. Informační gramotnost.....	13
3.1 Informační potřeba.....	13
4. Práce s informacemi.....	15
5. Elektronické informační zdroje.....	18
5.1 Knihovna Filozofické fakulty Univerzity Karlovy.....	19
5.2 Elektronické informační zdroje v Knihovně Filozofické fakulty Univerzity Karlovy	20
5.3 Stínové knihovny.....	20
6. Výzkumná část bakalářské práce	22
6.1 Popis výsledků dotazníku o informačním chování uživatelů Knihovny FF UK při užívání elektronických informačních zdrojů (EIZ).....	23
7. Analýza a interpretace hypotéz	42
8. Závěr	44
Seznam použité literatury a dalších zdrojů	46
Seznam obrázků a grafů.....	48
Seznam obrázků	48
Seznam grafů.....	48
Přílohy.....	49

1. Úvod

Informační chování uživatelů knihoven, zejména ve vztahu k elektronickým informačním zdrojům (EIZ), je klíčovým aspektem pro efektivní poskytování služeb a zdrojů v akademických institucích. Bakalářská práce "Informační chování uživatelů Knihovny Filozofické fakulty Univerzity Karlovy při práci s elektronickými informačními zdroji" si klade za cíl analyzovat, jakým způsobem uživatelé této konkrétní knihovny vyhledávají, hodnotí a využívají EIZ.

Tato bakalářská práce je strukturována tak, aby poskytla komplexní pohled do problematiky, počínaje teoretickým rámcem, který zahrnuje definice klíčových pojmů a teoretické modely informačního chování, až po empirickou část založenou na dotazníkovém šetření.

Hlavním cílem této práce je pak popis a analýza informačního chování uživatelů knihovny, přičemž zvláštní pozornost je věnována jejich schopnosti pracovat s EIZ a jejich celkové spokojenosti s těmito zdroji. Práce využívá data získaná z dotazníkového šetření, které poskytuje hluboký náhled do demografických charakteristik uživatelů, jejich návštěvnosti knihovny, frekvence využívání EIZ a míry komunikace s knihovníky.

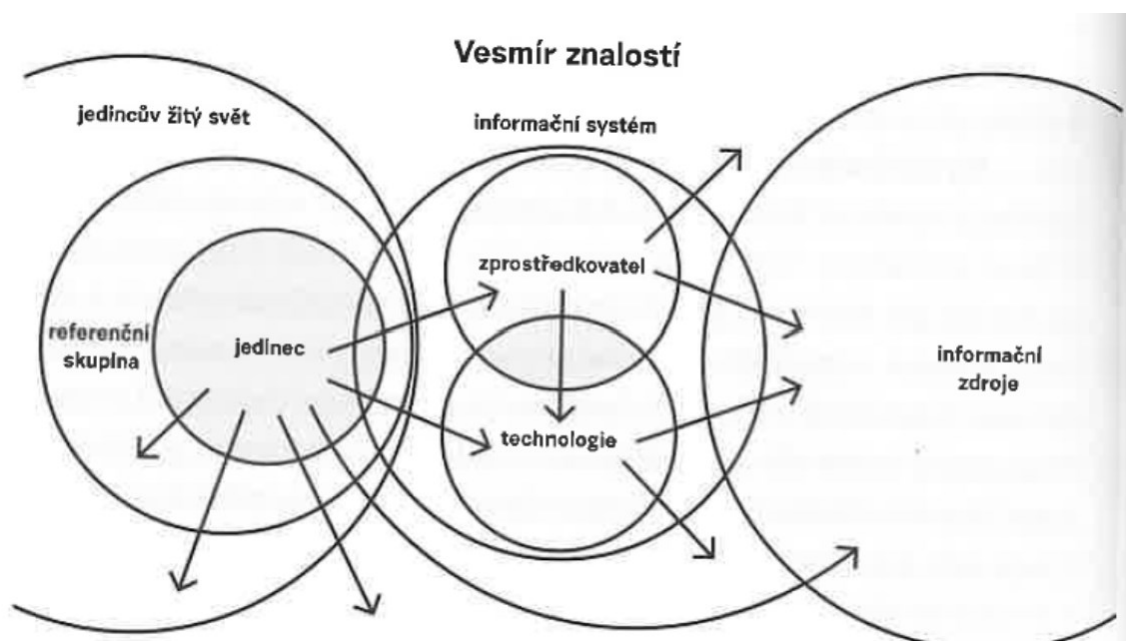
Výsledky tohoto výzkumu mají potenciál přispět k lepšímu porozumění potřebám uživatelů a mohou být využity k optimalizaci služeb knihovny. Zjištění ukazují na vysokou úroveň digitální gramotnosti mezi uživateli, převahu mladých studentů a jejich preference pro elektronické zdroje. Přesto však nízká účast na školeních a nízká míra komunikace s knihovníky naznačují potřebu zlepšení v oblasti informovanosti a podpory uživatelů.

Věřím, že výsledky této práce přispějí k efektivnějšímu využívání elektronických informačních zdrojů a ke zlepšení služeb Knihovny Filozofické fakulty Univerzity Karlovy.

2. Informační chování

Informační chování je oblastí, která zkoumá, jakým způsobem lidé hledají, vyhodnocují, používají a dále sdílejí informace, a to v nejrůznějším prostředí a kontextu. Je také disciplínou, která spojuje poznatky z několika oblastí, aby lépe porozuměla lidské interakci s informacemi, konkrétně pak z oblasti informační vědy, psychologie, sociologie a několika dalších oborů. (Spink, 2010, str. 11-12)

Během let bylo vytvořeno několik desítek teoretických modelů popisujících chování uživatelů při vyhledávání informací na základě různých výzkumů. Tyto modely lze rozdělit do několika hlavních kategorií. První kategorie se nazývá deskriptivní modely informačního chování. Tyto základní modely pouze vyjmenovávají faktory a aktivity spadající do informačního chování. Mohou být prezentovány buď pomocí schémat, nebo jen jako seznam. Prvním, kdo publikoval svůj model s grafickým znázorněním v této oblasti, byl Tom Wilson (1981). Tento model zobrazuje vztahy mezi uživatelem a informačními zdroji, které jsou často zprostředkovány technologiemi a nástroji (Bawden, 2017, str. 258).

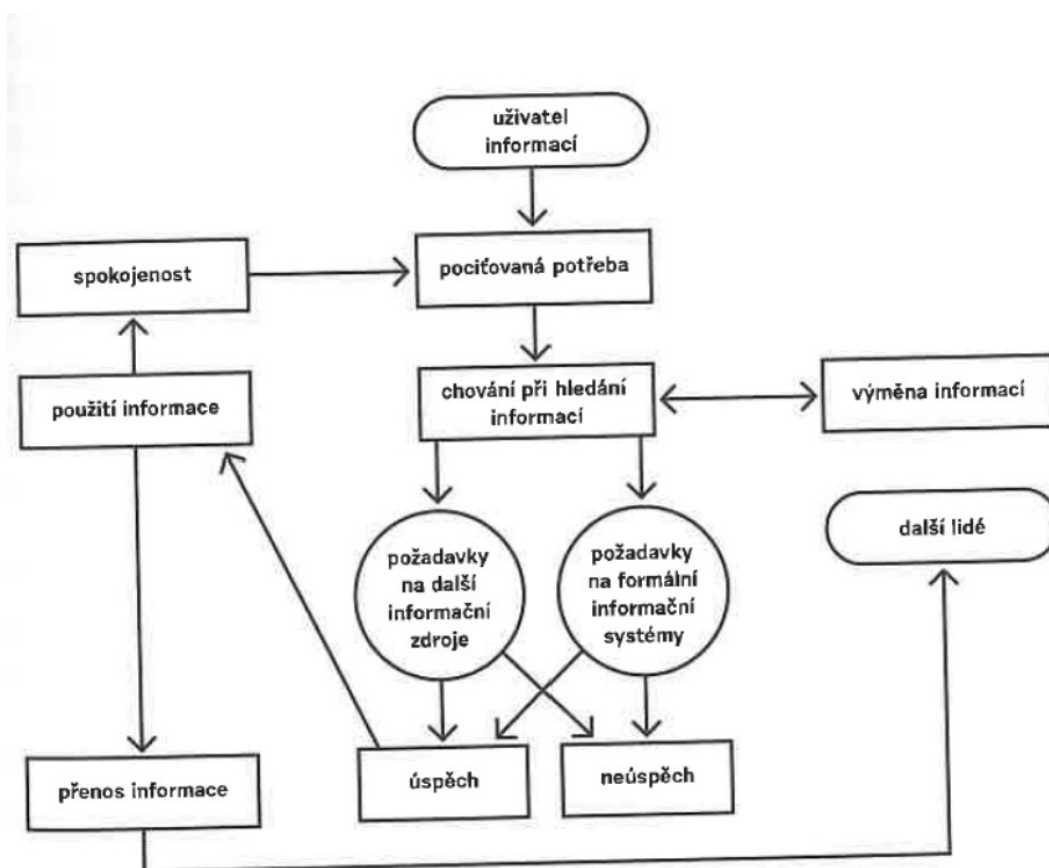

Obrázek 2.1 - Wilsonův model informačního chování (Bawden, 2017, str. 258)

Další model v této kategorii vytvořil britský profesor informační vědy David Ellis. Jeho model má dvě fáze – první z roku 1989 a druhou z roku 1993 – a obsahuje osm klíčových charakteristik chování při hledání informací: zahájení – první krok při hledání informací;

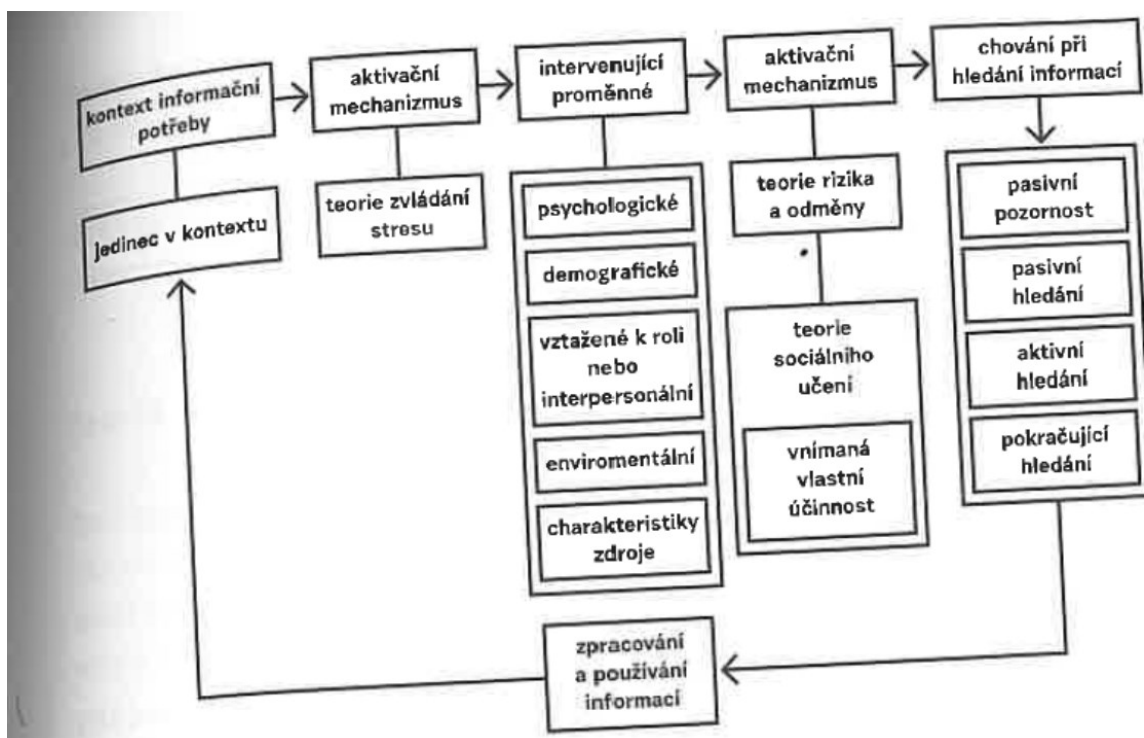
řetězení – sledování odkazů a citací; prohlížení – zaměření na oblast zájmu; diferenciacce – filtrování materiálů podle zdroje a kvality; monitorování – pravidelná kontrola zdrojů pro aktualizace; extrahování – systematické procházení zdrojů; ověřování – kontrola přesnosti informací; a ukončování – závěrečné kroky hledání. Tento model neupřesňuje vzájemné vztahy mezi těmito charakteristikami ani jejich přesné pořadí, protože to závisí na konkrétní situaci. Model je jedním z nejvíce testovaných v oblasti informačního chování a byl použit ve studiích zahrnujících vědce, techniky, právníky, uživatele webu a výzkumné pracovníky v sociálních vědách (Bawden, 2017, str. 258-259).

Druhou skupinu modelů informačního chování tvoří takzvané procesní modely. Na rozdíl od deskriptivních modelů, procesní modely ilustrují, co se děje během informačního chování, a také uvádějí přesnou posloupnost kroků. Tyto modely bývají často znázorňovány pomocí procesních diagramů. V této oblasti byl opět průkopníkem Wilson, který vytvořil následující schéma (obrázek 2.2), známé také jako Wilsonův první model informačního chování z roku 1981. (Bawden, 2017, str. 259-260)

Obrázek 2.2 - Wilsonův první model informačního chování (Bawden, 2017, str. 259)

Další skupinou jsou kognitivní modely informačního chování. Tyto modely třetí úrovně zahrnují motivace a stimuly, které vedou lidi k aktivitám a interakcím uvedeným ve druhé úrovni. Příkladem je tzv. Wilsonův rozšířený model informačního chování z roku 1996, který představuje konečný vývoj jeho sérií modelů, obohacený o kontextuální a kognitivní prvky. Toto schéma však nevystihuje úplně všechny tyto myšlenky, protože Wilson do něj zahrnul i některé své starší koncepty, aniž by podal podrobné vysvětlení (Bawden, 2017, str. 260-261).

Obrázek 2.3 - Wilsonův rozšířený model informační chování (Bawden, 2017, str. 261)

Další modely, které zkoumají kognitivní aspekty, byly představeny Ingwersenem (1966), který se zaměřil na procesy hledání informací, a Choem (2006), jenž rozšířil tento přístup na širší škálu informačních potřeb, vyhledávání a využívání informací.

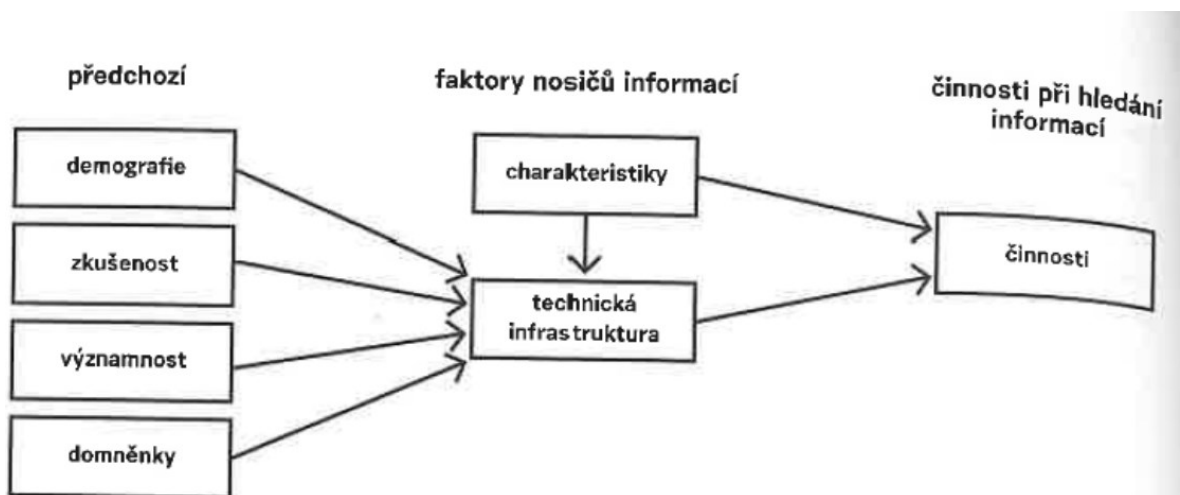
Dalším příkladem je model nazvaný Proces hledání informací, který v letech 1980 až 2000 vyvinula profesorka knihovní vědy Carol Kuhlthau. Tento model identifikuje šest fází vyhledávacího procesu: iniciaci, selekci, explorační, formulaci, sběr a prezentaci. Každá z těchto fází zahrnuje myšlenkové, emotivní a aktivní prvky. Přístup Carol Kuhlthau se vyznačuje důrazem na subjektivní zážitky uživatele během vyhledávání a obvykle není graficky znázorňován. Nejčastěji je využíván ve výzkumu studentů a různých profesních skupin. (Bawden, 2017, str. 260-261)

Další kategorií jsou komplexní modely, které se liší od předchozích tím, že zahrnují širší kontexty a různé perspektivy, místo jednoduchých a lineárních kroků. Nejvíce tento koncept nelineárního vyhledávání informací ilustruje model britského vědce Alana Fostera, který rozlišuje tři kontexty interakce: externí (například sociální nebo organizační prostředí), interní (jako jsou emoce a myšlenky) a kognitivní přístup (například otevřenost). Tyto kontexty

ovlivňují tři hlavní procesy: zahájení (například prohlížení), orientaci (například definování problémů) a sloučení (například ověřování).

Další model v této skupině se nazývá "komplexní model hledání informací" a snaží se zahrnout faktory, které předchozí modely nezahrnovaly. Byl vyvinut pro studium informačního chování pacientů s rakovinou, ale byl uplatněn i u dalších skupin, jako jsou technici. Tento model se zaměřuje na faktory týkající se lidí, informačních zdrojů a motivací pro konkrétní formy vyhledávání informací, spíše než na samotné detaily vyhledávacích procesů.

Další model informačního chování je obecnější povahy. Rozšiřuje Wilsonův už tak rozšířený model tím, že se zabývá širšími aspekty informačního chování s důrazem na charakter aktivit (Bawden, 2017, str. 261-262).

Obrázek 2.4 - Johnsonův komplexní model hledání informací (Bawden, 2017, str. 262)

3. Informační gramotnost

Informační gramotnost je schopnost efektivně vyhledávat, hodnotit, používat a sdílet informace. Zahrnuje širokou škálu dovedností, se kterými jednotlivci potřebují kriticky a efektivně pracovat a zpracovávat informace ve všech dostupných formách, včetně elektronických textů, obrázků, zvuků a videí. Jedná se také o schopnost rozeznávat potřeby informace, a umět je efektivně lokalizovat, hodnotit a využít. (American Library Association, 2000, str. 64-65)

Nejranější poznatky z oblasti informační gramotnosti jsou známy již z období zemědělství, jedné z oblastí, která byla pro lidstvo nejpodstatnější. Moderní pojetí informační gramotnosti a tento pojem v kontextu, v jakém ho známe a používáme nyní se opravdu začal formovat až v polovině dvacátého století. Následoval další rozvoj v reakci na velmi rychlý vývoj informačních technologií a stále se zvyšující množství dostupných informací. (Černý, 2013, str. 15-16)

V 60. a 70. letech 20. století bývala informační gramotnost velmi úzce spjata s oborem knihovnictví a informačními vědami. V tomto období bylo hlavní dovedností, zejména informačních pracovníků a specialistů, vyhledávání a následné využívání tištěných zdrojů. S nástupem digitálních technologií na konci 20. století se zaměření informační gramotnosti začalo poněkud rozšiřovat, protože k dispozici nyní bylo mnohem více materiálů v elektronické podobě.

V posledních letech se díky rostoucí digitální revoluci a šíření informací prostřednictvím sociálních médií a online zdrojů zvýšil důraz na kritické myšlení, hodnocení zdrojů a ochranu osobních údajů. Tyto trendy odrážejí potřebu neustálé adaptace a zdokonalování informační gramotnosti v dnešním informačním prostředí. (Černý, 2023, str. 117-133)

3.1 Informační potřeba

Informační potřebou se označuje stav, ve kterém člověk zjišťuje, že znalosti, které má, jsou pro něj v danou chvíli nedostačující. Jde tedy o rozdíl ve stávající znalosti a znalosti, kterou je potřeba mít k pochopení konkrétního problému nebo tématu. Důvodů pro vznik

informační potřeby může být spousta, např. hledání odpovědí, redukce nejistoty nebo hledání smyslu. (Příbramská, 2008, str. 3-4)

Informační potřeba je relativním konceptem. Závisí na několika faktorech a není konstantní: mění se v souladu s institucionálním nebo osobním kontextem a je silně ovlivněna sociálním kontextem a externími (politickými, ekonomickými) faktory.

Informační potřeby lidí jsou z velké části závislé na prostředí. Například informační potřeby těch, kteří se nacházejí v akademickém prostředí, se liší od těch, kteří pracují v průmyslovém, obchodním nebo vládním/správním prostředí, mění se v průběhu času, informační potřeba zůstává nevyjádřena nebo špatně vyjádřena, protože většina informačních služeb očekává, že jejich uživatelé formulují dotaz na něco, co nevědí nebo v čem nejsou odborníky. V důsledku toho lidé často nevybírají nejvhodnější termíny nebo výrazy, které by měli odeslat do vyhledávacího systému, a výstup vyhledávání není vždy tak dobrý, jak by měl být. Informační potřeba se často mění po obdržení nějaké informace. Někdy po získání informace mohou lidé cítit, že potřebují další informace k jejímu rozluštění nebo k jejímu využití. V jiných případech mohou cítit, že získané informace nejsou ty, které hledali, nebo mohou potřebovat další informace k lepšímu porozumění nebo nejvhodnějšímu využití. (Chowdhury, G. a Chowdhury, S. 2011, str. 28-29)

4. Práce s informacemi

Při práci s informacemi je klíčový proces jejich vyhledávání, který česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy definuje jako “četnost jejímž cílem je identifikace relevantních dokumentů nebo informací v informačních zdrojích (např. plnotextové nebo bibliografické databáze). Vyhledávání informací probíhá obvykle na základě konkrétního požadavku uživatele za pomoci dotazovacích a selekčních jazyků.” (Národní knihovna České republiky, 2003-)

Ve své bakalářské práci bych se ráda soustředila na vyhledávání informací v elektronickém prostředí. Terminologie této oblasti je velmi komplikovaná, protože různé termíny se mohou překrývat a pro podobné činnosti se používají různé názvy – information retrieval, information searching, information seeking a information hunting. Každý z těchto termínů označuje proces hledání informací, ale každý má mírně odlišný význam a použití. Nejčastěji používaným termínem v oblasti informační a knihovní vědy je information seeking, což lze přeložit jako hledání informací. Tento termín zároveň odkazuje na informační potřebu a zájem, které člověk pociťuje při hledání nových informací. Tento proces je také úzce spojen s myšlenkovým procesem člověka, kterým se zabývá mezioborová disciplína human-computer interaction (HCI), jejíž název se dnes již do češtiny nepřekládá. Dalším zásadním pojmem v oblasti vyhledávání informací je browsing, což lze přeložit jako prohlížecké strategie. Tento proces zahrnuje nejen samotné vyhledávání, ale také přirozenou lidskou schopnost hledat informace bez předem stanoveného plánu. Browsing je vnímán jako intuitivní a na první pohled možná bezcílná technika, která však může poskytnout široký přehled. Tuto přirozenou metodu používají i malé děti, které ještě nemají žádné znalosti o informačních nebo počítačových systémech. Při browsingu je důležité, že člověk dokáže zároveň vytvářet asociace a letmo prohlížet textové i obrazové informace, které následně obsahově zpracovává. Tato metoda hledání informací je stejně významná jako tradiční analytické přístupy. Prohlížení, nebo také listování, je charakteristické pro specifické typy elektronických informačních zdrojů, které jsou často propojeny hypertextovými odkazy, a souvisí s běžným uživatelským chováním, které umožňuje vidět informace v širším kontextu (Papík, 2011, str. 62-64; Case, 2016, str. 91-93). Proces získávání informací lze snadno rozdělit do pěti hlavních fází nebo stupňů – analýza informační potřeby, výběr vhodného informačního zdroje (například databázového centra nebo specifické databáze), vytvoření rešeršní strategie, prezentace nalezených výsledků a poskytnutí primárního dokumentu – všechny tyto fáze zahrnují další, na sebe navazující kroky (Papík, 2011, str. 91; Case, 2016, str. 222). Prvním krokem v procesu vyhledávání informací je analýza

požadavku, kdy uživatel specifikuje, jaké informace potřebuje, což odráží jeho subjektivní informační potřebu. Nejprve je nutné, aby uživatel zadal svůj požadavek informačnímu specialistovi, což se obvykle provádí prostřednictvím strukturovaného rozhovoru, který nejčastěji vede právě informační specialista s koncovým uživatelem. Hlavním účelem rozhovoru je identifikovat a pochopit uživatelské potřeby ohledně informací a přetavit je do rešeršního požadavku, který je pak rozdělen na konkrétní dotazy. Na základě těchto dotazů musí informační specialista vybrat správné a relevantní zdroje a zvolit vhodnou strategii pro rešerši (Papík, 2011, str. 92; Case, 2016, str. 222-223).

Dalším navazujícím krokem v procesu vyhledávání informací je výběr vhodného informačního zdroje. Jedná se o strategickou záležitost, která ovlivňuje celý proces vyhledávání, zejména pak konečnou relevanci (informace formálně nebo věcně shodné se zadaným dotazem) a pertinenci (informace, které vyhovují subjektivním požadavkům uživatele) dokumentů. Poté přichází klíčová fáze – určení základních informačních zdrojů. Tyto zdroje musí poskytovat jak kvalitativní, tak kvantitativní pohled na daný problém. Pro úspěšný výběr kvalitních informačních zdrojů je užitečné mít zkušenosti s rešerší, analytické myšlení, intuici a také kreativitu. Tyto dovednosti jednoznačně uživateli urychlí a zjednoduší práci na tomto kroku. Velmi podstatné je také to, aby sám uživatel dokázal vyhodnotit, kde má relevantní informace hledat. (Papík, 2011 str. 93, 109-110; Case, 2016, str. 223-224)

Další fáze v procesu se týká rešeršních strategií, známých také jako search strategy. Tato etapa poskytuje uživateli systematický postup, který mu prostřednictvím specifických cílených kroků umožní získat relevantní dokument. V současnosti je také velmi populární pojem online rešeršní strategie, tedy online search strategy. Prvním typem je strategie stavebních bloků, známá jako building blocks. Tento přístup zahrnuje rozdělení informační potřeby nebo požadavku na logické tematické celky, se kterými je snadnější dále pracovat. Další strategií je metoda rostoucí perly neboli growing pearl. Tato metoda vyžaduje, aby uživatel měl k dispozici vzorový dokument z předchozí rešerše, který je obsahově relevantní. Z tohoto dokumentu pak těží informace, jako jsou klíčová slova, deskriptory, předmětová hesla nebo základní terminologie, které se následně použijí k vyhledávání dalších dokumentů za účelem rozšíření jejich množství. Poslední základní typ rešeršní strategie je omezování, nebo limits. Tato strategie spočívá v cíleném snižování počtu dokumentů na přijatelnou úroveň. V databázích lze nastavit různá omezení, jako například časová, regionální, jazyková atd. Je zvykem omezovat dokument od úplnosti směrem k jeho přesnosti. Tyto tři základní rešeršní strategie se dají

kombinovat nejrůznějšími způsoby pro vytvoření ideálního výsledku, se kterým bude uživatel spokojen. (Papík, 2011, str. 100-101)

Předposlední, tedy čtvrtou etapou v procesu získávání informací je prezentace výsledků. Výstupem celého rešeršního procesu by měl být dokument v tzv. zobrazovacím formátu. Specifická podoba tohoto formátu závisí na poskytovateli a producentovi informačních zdrojů. Tyto formáty zobrazují různé informace, například autora, název, bibliografické údaje, abstrakt, plný text a podobně. (Papík, 2011, str. 109)

Poslední fází procesu získávání informací je získání primárního dokumentu. V průběhu celého procesu hledání informací je hlavním cílem uživatele získat primární dokumenty, které mu poskytnou potřebné informace pro jeho akademickou práci. Existuje několik způsobů, jak legálně získat primární dokumenty, například pomocí služeb informačního specialisty nebo zprostředkovatelských organizací. Tyto služby jsou označovány jako služby dodání dokumentů (DDS – document delivery services). Většinou jsou tyto služby zpoplatněny a nejsou automaticky součástí procesu rešerše. Jedná se o specifický typ meziknihovních výpůjčních služeb (MVS) a mezinárodních meziknihovních výpůjčních služeb (MMVS). Dodání primárních dokumentů se také provádí prostřednictvím informačních zprostředkovatelů, jako jsou databázová centra nebo informační firmy, ale cena za tyto dokumenty bývá výrazně vyšší. Další možností získání primárních dokumentů jsou technologie, které umožňují spojení sekundárního bibliografického záznamu s plnotextovým dokumentem. Tato služba je ovšem dostupná pouze v případě, že organizace má předplacený přístup k primárním dokumentům nebo je součástí některého z agregačních informačních systémů. (Papík, 2011, str. 112)

5. Elektronické informační zdroje

“Elektronický informační zdroj je informační zdroj, který je uchováván v elektronické podobě a je dostupný prostřednictvím počítačových sítí nebo pomocí jiných technologií distribuce digitálních dat.” (Národní knihovna České republiky, 2003-)

Elektronický informační zdroj zahrnuje širší definici, která přesahuje jednoduchý koncept databáze. Mezi elektronické informační zdroje (EIZ) patří jak zdroje volně dostupné na internetu, tak specializované databáze, elektronické verze odborných časopisů, digitální knihovny, informace o patentech a normách a další elektronické dokumenty. Přístup k těmto zdrojům je obvykle zajištěn prostřednictvím institucí jako jsou knihovny, vysoké školy, firmy, veřejné instituce nebo databázová centra. (Papík, 2011, str. 65)

Elektronický přístup k informačním zdrojům přináší významné výhody jak pro uživatele, tak pro knihovny a vydavatele. Uživatelé mají přístup k autorizovaným zdrojům kdykoliv a odkudkoliv, což není možné u tištěných materiálů. Elektronické zdroje jsou také dostupné na webu dříve než v tištěné podobě, umožňují jejich využití v reálném čase pro neomezený počet uživatelů a eliminují problémy s poškozením, krádežemi a vandalismem, které jsou běžné u tištěných materiálů. Dalšími výhodami jsou úspora času při získávání dokumentů, snadná a rychlá vyhledatelnost, aktuálnost a flexibilita elektronických zdrojů, a široké možnosti prohledávání, což není možné u tištěných materiálů. Elektronické zdroje také podporují marketingové úsilí knihoven a informačních center při komunikaci s uživateli. Nicméně elektronické informační zdroje přinášejí i několik nevýhod, jako je nezajištění dlouhodobé archivace nebo technické problémy, které mohou vést k dočasné nedostupnosti. Stále existuje také obava z neaktuálnosti a manipulace s informacemi na internetu. (Vymětal, 2010, str. 330-331)

V současné době je množství elektronicky dostupných datových informací a explicitních znalostí velmi rozsáhlé, a jejich organizovanost a strukturovanost jsou klíčové pro usnadnění jejich vyhledávání a zpracování. Centrální rolí v tomto ohledu hrají databáze, které představují sbírku záznamů (dat, informací a znalostí) uspořádaných v technických zařízeních informačních a komunikačních technologiích. Aplikační programy, které spravují databáze, mají za úkol definovat, ukládat, udržovat, vyhledávat a zprostředkovávat interakce mezi uživatelem a databázovým systémem. Tyto programy často zahrnují tezaury, klíčová slova a další nástroje pro popis jednotlivých záznamů. Databáze se mohou dělit podle různých kritérií,

například podle typu primárního dokumentu na bibliografické, faktografické, citační a plnotextové. (Vymětal, 2010 str. 332-334)

Dále je možné dělení podle typu zpracovaných dokumentů na databáze referátové, patentové, databáze šedé literatury, databáze norem, referenční databáze a legislativní databáze. (Vymětal, 2010 str. 334-335)

Další způsob, jak se dostat k informacím v elektronické podobě nabízí e-knihy a e-časopisy. Oba tyto formáty mohou být volně dostupné, publikované v režimu Open Access, nebo je možné je zakoupit s trvalým přístupem nebo skrze předplatné. Jsou také velmi často obsahem databází. (Autorský kolektiv Ústřední knihovny Univerzity Karlovy, 2024, str. 23-27)

5.1 Knihovna Filozofické fakulty Univerzity Karlovy

Knihovna Filozofické fakulty Univerzity Karlovy je součástí Filozofické fakulty Univerzity Karlovy, která “je tradičním centrem české vzdělanosti. Svou prestiž zakládá na bezkonkurenčním počtu studijních programů, jichž zde lze studovat téměř dvě stě, na hloubce a náročnosti studia a na svém výběrovém charakteru, což dokládá fakt, že se o studium na této fakultě každoročně uchází tisíce zájemců. Na Filozofické fakultě UK studuje přes 7000 studentů.” (FFUK, 2024)

Knihovna Filozofické fakulty Univerzity Karlovy představuje místo, kde si členové akademické komunity FF UK, odborná veřejnost a další zájemci mohou vyhledávat knihovní a informační služby. V roce 2023 měla tato knihovna 22 poboček umístěných ve čtyřech budovách. Její fondy obsahovaly celkem 994 514 jednotek, zahrnující jak fyzické knihy, tak elektronické knihy trvale zakoupené. Většina těchto jednotek tvoří knihy a vázané časopisy, přičemž asi 75 000 jednotek stále čeká na zpracování.

Pro aktivní akvizici časopisů knihovna využívá služeb střediska vědeckých informací, které zabezpečuje nákup 166 titulů tištěných a elektronických časopisů z domácích i zahraničních zdrojů. Elektronické informační zdroje jsou přístupné online prostřednictvím Portálu elektronických zdrojů UK a jsou indexovány univerzitním vyhledávačem UKAŽ. Většina těchto zdrojů je dostupná na dálku prostřednictvím Centrální autentizační služby UK. Uživatelé mohou využívat 87 specializovaných i multidisciplinárních databází, z nichž některé jsou otevřeny i pro absolventy a externí registrované uživatele. Knihovna rovněž poskytuje

možnost online čtení a stahování elektronických knih, včetně titulů od vydavatelství FF UK a Nakladatelství Karolinum. Kromě toho průběžně pořádá praktické semináře o elektronických informačních zdrojích, které jsou určeny pro akademickou obec, studenty a veřejnost, aby podpořila snadný přístup ke kvalitním studijním materiálům pro seminární, diplomové nebo disertační práce po celý rok. (Věšínová, 2024)

5.2 Elektronické informační zdroje v Knihovně Filozofické fakulty Univerzity Karlovy

Knihovna Filozofické fakulty Univerzity Karlovy zajišťuje rovněž předplatné různých druhů EIZ pro své uživatele. UKAŽ funguje jako centrální vyhledávač Univerzity Karlovy, který umožňuje prohledávání všech dostupných zdrojů na univerzitě, včetně tištěných, digitalizovaných a elektronických zdrojů, a také databázových záznamů. Uživatelé mohou pohodlně vyhledávat knihy, články, časopisy, vysokoškolské práce, konferenční materiály a další z jednoho místa. UKAŽ také umožňuje správu uživatelských účtů, ukládání vyhledaných záznamů do oblíbených, export údajů do citačního manažeru, posílání informací na e-mail a ověřování dostupnosti elektronických zdrojů na univerzitě.

Portál elektronických zdrojů (PEZ) poskytuje přehled předplacených oborově specializovaných databází, které jsou tříděny podle abecedy nebo podle fakult a oborů. PEZ obsahuje také doporučené volně dostupné zdroje (Open Access) a zkušební přístupy k vybraným databázím. Uživatelé mohou přistupovat k licencovaným zdrojům přímo nebo vzdáleně; přímý přístup je určen pro uživatele v síti univerzity, zatímco vzdálený přístup vyžaduje přihlášení stejnými údaji jako do Studijního informačního systému (SIS). Open Access zdroje jsou přístupné bez přihlášení.

Kromě předplacených zdrojů knihovna doporučuje také volně dostupný vyhledávač Google Scholar který je užitečným doplňkem univerzitních nástrojů pro vyhledávání EIZ. Google Scholar je veřejně přístupný vyhledávač vědecké literatury s jednoduchým a přehledným rozhraním, který umožňuje přímý přístup k plným textům a propojení s katalogy knihoven. (UK, 2024)

5.3 Stínové knihovny

Stínové knihovny (Shadow libraries) jsou online databáze zpřístupňující většinou akademický obsah, který bývá jinak z různých důvodů těžko dostupný, např. kvůli placenému

obsahu, autorským právům a dalším překážkám v přístupnosti. Stínové knihovny se obvykle skládají z textových informací jako v elektronických knihách, ale mohou také zahrnovat další digitální média, včetně softwaru, hudby nebo filmů. Příklady stínových knihoven zahrnují Anna's archiv, Library Genesis, Sci-Hub a Z-Library, což jsou oblíbené knižní a akademické stínové knihovny a mohou být největšími veřejnými knihovnami. (Joe Karaganis, 2018, str. 362-364)

6 Výzkumná část bakalářské práce

V této části bakalářské práce jsem se zaměřila na analýzu informačního chování uživatelů Knihovny Filozofické fakulty Univerzity Karlovy, a to za pomoci dotazníkového šetření. Cílem této části je především popis informačního chování uživatelů Knihovny Filozofické fakulty Univerzity Karlovy při práci s elektronickými informačními zdroji.

V každé kapitole v teoretické části jsem stanovila cíle a hypotézy, které byly formulovány na základě prezentované teorie:

Informační chování

- Hlavní cíl celé práce: Popis informačního chování uživatelů Knihovny Filozofické fakulty Univerzity Karlovy při práci s elektronickými informačními zdroji.

Informační gramotnost

- Cíl: Posoudit úroveň informační gramotnosti uživatelů knihovny FF UK
- Hypotéza 1: Uživatelé uvádějí lepší schopnost hodnotit a ovládat EIZ, když se účastní školení a/nebo mluví s knihovním personálem.

Práce s informacemi

- Cíl: Analyzovat proces vyhledávání informací
- Hypotéza 1: Nejméně polovina uživatelů využívá více než jednu strategii vyhledávání.

EIZ

- Cíl: Analyzovat a porovnat používání elektronických informačních zdrojů uživateli v prostředí knihovny a mimo ni.
- Hypotéza 1: Uživatelé častěji využívají EIZ, pokud mají podporu knihovního personálu a hodnotí EIZ v knihovně pozitivně.
- Hypotéza 2: Více než polovina uživatelů uvádí možnost vzdáleného přístupu jako hlavní faktor využívání EIZ.

Data pro výzkum, který je součástí této bakalářské práce, byla sbírána pomocí dotazníkového šetření. Dotazník se skládá z 19 otázek s uzavřenými odpověďmi a jednou otevřenou otázkou, která dává respondentům prostor zanechat jakýkoliv komentář. Otázky jsou rozděleny na tři úseky. První úsek zahrnuje demografické otázky, druhý úsek se zaměřuje na

otázky týkající se knihovny a poslední úsek v sobě obsahuje otázky, které se ptají na užívání elektronických informačních zdrojů. Celé znění dotazníku je součástí přílohy č. 1.

Sběr dat pomocí dotazníků jsem zvolila především kvůli jejich jednoduchosti a nákladové efektivitě. Dotazníky umožňují eliminovat zaujatost způsobenou tazatelem a respondentům poskytují možnost odpovídat upřímně, zejména u citlivých témat. Další výhodou je, že respondenti mají dostatek času na zodpovězení otázek, což může vést k detailnějším odpovědím. Navíc mohou obsahovat vysvětlující materiály, které si mohou respondenti důkladně prostudovat před odpovědí.

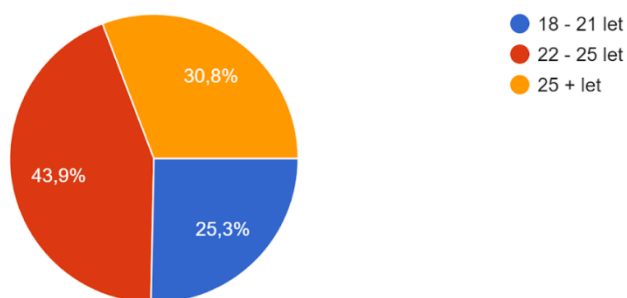
Na druhou stranu tato metoda přináší i řadu nevýhod. U papírových dotazníků nelze zabránit tomu, aby si respondenti nepřečetli všechny otázky předem, což může narušit pořadí otázek. Dále je obtížné zajistit spontánní odpovědi na otázky týkající se postojů a image, protože respondenti mají čas nad odpověďmi přemýšlet. Navíc je zde riziko, že ne všechny rozeslané materiály budou vráceny, což může představovat bezpečnostní riziko, pokud jsou tyto materiály citlivé (Brace, 2018, str. 35–36)

6.1 Popis výsledků dotazníku o informačním chování uživatelů Knihovny FF UK při užívání elektronických informačních zdrojů (EIZ)

Na základě dotazníku, jehož cílem bylo zkoumat informační chování uživatelů Knihovny Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v souvislosti s užíváním elektronických informačních zdrojů (EIZ), bylo shromážděno několik klíčových demografických údajů. Dotazníku se zúčastnilo celkem 237 respondentů, ale žádná z otázek v dotazníku nebyla povinná, proto se mohou počty respondentů mírně lišit.

První analyzovanou demografickou kategorií byl věk respondentů. Respondenti byli rozděleni do tří věkových kategorií: 18 až 21 let, 22 až 25 let a 25 a více let. Největší skupinu tvořili respondenti ve věku 22 až 25 let, kteří představovali 43,9 % všech odpovědí, což odpovídá 104 osobám. Druhou nejpočetnější skupinou byli respondenti ve věku 25 a více let, kteří tvořili 30,8 %, tedy 73 osob. Nejmenší věkovou skupinou byli respondenti ve věku 18 až 21 let, kteří představovali 25,3 %, což odpovídá 60 osobám. Tato věková struktura naznačuje, že většina respondentů patří do mladší dospělé populace, což může mít vliv na jejich přístup a používání elektronických informačních zdrojů.

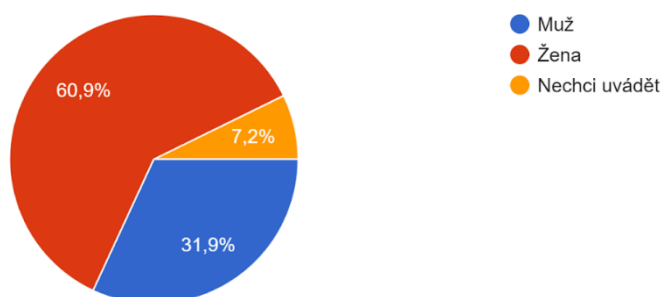
Věk:
237 odpovědí

Graf 1. - Věk

Druhou klíčovou demografickou kategorií bylo pohlaví respondentů. Z celkového počtu 235 odpovědí se 60,9 % respondentů identifikovalo jako ženy, což představuje 143 osob. Muži tvořili 31,9 % respondentů, tedy 75 osob. Zbýlých 7,2 % respondentů, což odpovídá 17 osobám, nechtělo své pohlaví uvádět. Vyšší zastoupení žen mezi respondenty může ovlivnit celkové výsledky týkající se preferencí a využívání elektronických informačních zdrojů, což je důležité brát v úvahu při analýze dat.

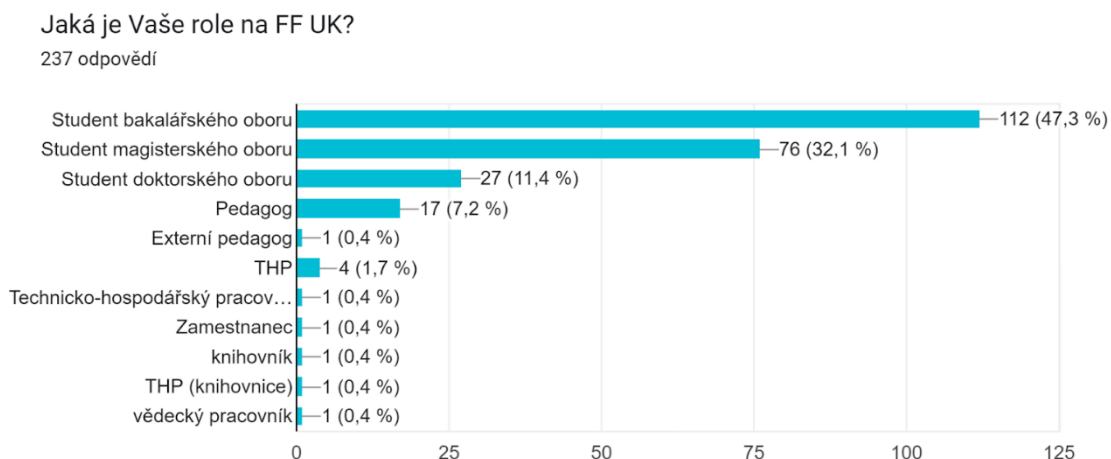
Pohlaví:
235 odpovědí

Graf 2. - Pohlaví

Třetí analyzovanou kategorií byla role respondentů na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy. Největší skupinu tvořili studenti bakalářských oborů, kteří představovali 47,3 % všech odpovědí, což odpovídá 112 osobám. Druhou nejpočetnější skupinou byli studenti magisterských oborů, kteří tvořili 32,1 %, tedy 76 osob. Studenti doktorských oborů

představovali 11,4 % respondentů, což odpovídá 27 osobám. Pedagogové tvořili 7,2 %, tedy 17 osob. Ostatní role byly zastoupeny minimálně – externí pedagogové, technicko-hospodářští pracovníci, zaměstnanci, knihovníci a vědečtí pracovníci tvořili každá méně než 2 % respondentů. Toto rozdělení ukazuje, že většina respondentů jsou studenti, což je důležité pro porozumění jejich informačních potřeb a návyků.

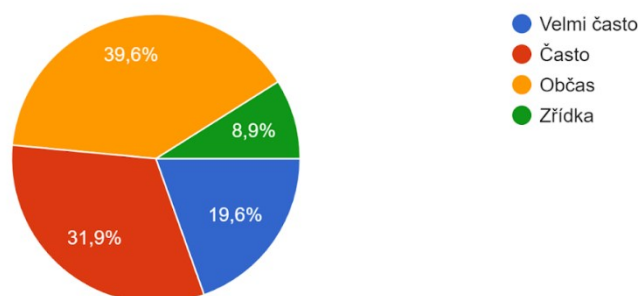

Graf 3. - Jaká je Vaše role na FF UK?

Následující analyzovanou kategorií byla frekvence návštěvy knihovny mezi respondenty. Celkový počet odpovědí u této otázky činil 235. Respondenti byli rozděleni do čtyř skupin podle toho, jak často navštěvují knihovnu. Největší část respondentů navštěvuje knihovnu občas, což představuje 39,6 % všech odpovědí, tedy 93 osob. Následuje skupina, která knihovnu navštěvuje často, což je 31,9 %, tedy 75 respondentů. Velmi často knihovnu navštěvuje 19,6 % respondentů, což odpovídá 46 osobám. Nejmenší část respondentů, konkrétně 8,9 %, navštěvuje knihovnu zřídka, což odpovídá 21 osobám. Z těchto údajů vyplývá, že většina respondentů navštěvuje knihovnu alespoň občas, což naznačuje její význam pro akademické aktivity studentů, pedagogů i dalších pracovníků.

Jak často navštěvujete vysokoškolskou knihovnu?

235 odpovědí

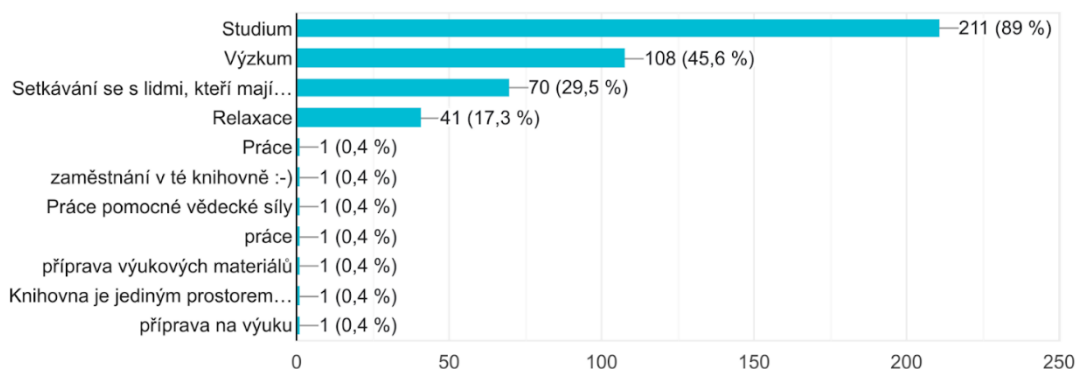

Graf 4. - Jak často navštěvujete vysokoškolskou knihovnu?

Další kategorií zkoumanou v dotazníku byl hlavní důvod návštěvy knihovny. Zde bylo získáno celkem 237 odpovědí, přičemž respondenti mohli vybrat více než jednu možnost. Nejčastěji uváděným důvodem bylo studium, které jako hlavní důvod návštěvy knihovny označilo 89 % respondentů, tedy 211 osob. Na druhém místě se umístil výzkum, který uvedlo 45,6 % respondentů, což odpovídá 108 osobám. Setkávání se s lidmi, kteří mají podobné zájmy, bylo hlavním důvodem návštěvy knihovny pro 29,5 % respondentů, tedy 70 osob. Relaxaci jako důvod návštěvy uvedlo 17,3 % respondentů, což představuje 41 osob. Ostatní důvody, jako je práce, zaměstnání v knihovně, práce pomocné vědecké síly, příprava výukových materiálů, knihovna jako jediný prostor pro práci a příprava na výuku, byly uvedeny pouze minimálním počtem respondentů, konkrétně 0,4 %, což odpovídá jedné odpovědi pro každou z těchto možností. Z těchto výsledků lze usuzovat, že hlavním účelem návštěv knihovny je především studium a výzkum, což je očekávané vzhledem k akademickému zaměření respondentů.

Jaký je Váš hlavní důvod návštěvy knihovny?

237 odpovědí

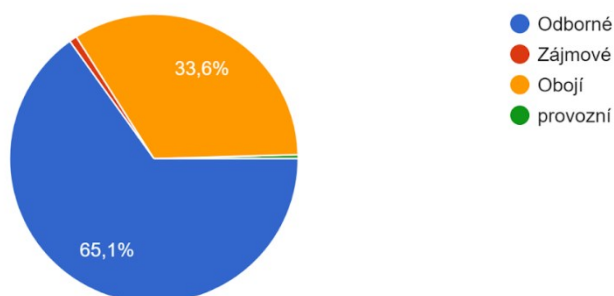

Graf 5. - Jaký je Váš hlavní důvod návštěvy knihovny?

Následující zkoumanou kategorií byl typ informací, které respondenti hledají v knihovně. Celkový počet odpovědí byl 235. V této kategorii bylo zjištěno, že většina respondentů, konkrétně 65,1 %, tedy 153 osob, vyhledává odborné informace. Kombinaci odborných a zájmových informací hledá 33,6 % respondentů, což představuje 79 osob. Provozní informace vyhledává pouze 0,4 % respondentů, což odpovídá jedné osobě, a zájmové informace hledá 0,9 % respondentů, což představuje dvě osoby. Tato data ukazují, že převážná většina respondentů se zaměřuje na vyhledávání odborných informací, což je v souladu s jejich akademickými potřebami a úkoly. Významná část respondentů však také hledá kombinaci odborných a zájmových informací, což ukazuje na rozmanitost jejich informačních potřeb a zájmů.

Jaký typ informací hledáte v knihovně?

235 odpovědí

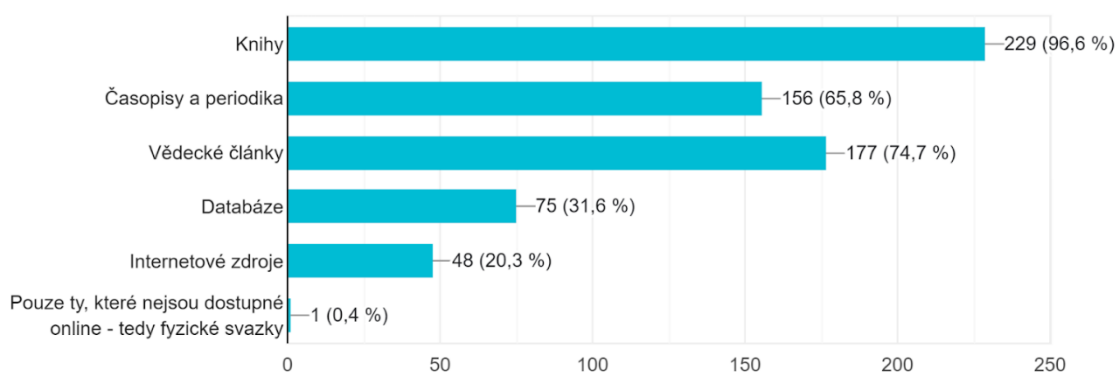

Graf 6. - Jaký typ informací hledáte v knihovně?

Další analyzovanou kategorií byly zdroje informací, které uživatelé knihovny Filozofické fakulty Univerzity Karlovy používají nejčastěji. Respondenti měli opět možnost zvolit více odpovědí. Výsledky ukazují, že nejpoužívanějšími zdroji jsou knihy, které využívá 96,6 procent respondentů, tedy 229 osobu. Na druhém místě se umístily vědecké články, které využívá 74,7 procent respondentů, což představuje 177 osob. Časopisy a periodika byly označeny 65,8 procenty respondentů, tedy 156 osobami. Databáze jsou využívány 31,6 procenty respondentů, což odpovídá 75 osobám, a internetové zdroje 20,3 procenty respondentů, tedy 48 osobami. Pouze 0,4 procenta respondentů, což představuje 1 osobu, uvedlo, že využívá pouze zdroje, které nejsou dostupné online, tedy fyzické svazky. Z výsledků je patrné, že tradiční tištěné knihy a vědecké články zůstávají hlavními zdroji informací, které uživatelé knihovny preferují.

Které zdroje informací v knihovně používáte nejčastěji?

237 odpovědí

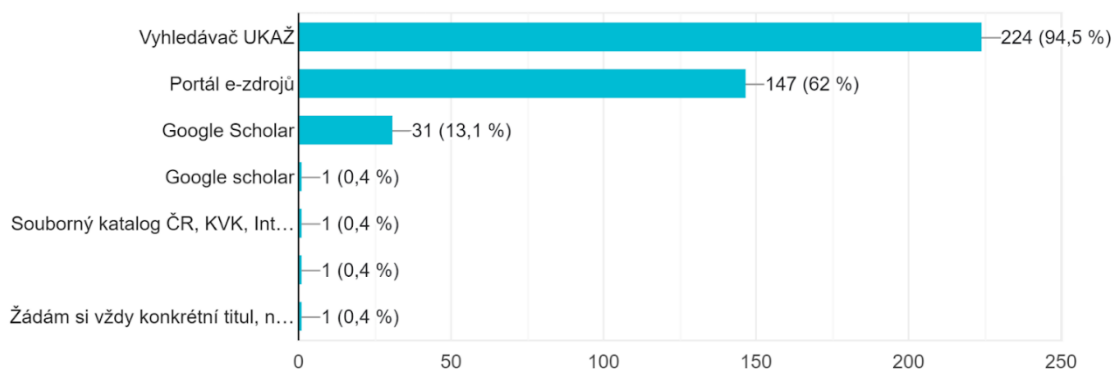

Graf 7. - Které zdroje informací v knihovně používáte nejčastěji?

Další zkoumanou kategorií byly nástroje, které uživatelé používají pro vyhledávání zdrojů. I u této otázky bylo povoleno vybrat více možností. Nejpopulárnějším nástrojem je vyhledávač UKAŽ, který využívá 94,5 procent respondentů, což odpovídá 224 osobám. Portál e-zdrojů je druhým nejčastěji používaným nástrojem, který využívá 62 procent respondentů, tedy 147 osob. Google Scholar používá 13,1 procent respondentů, což představuje 31 osob. Zbývající nástroje, jako je souborný katalog ČR, KVK, Internet Archive, Google Books, Cross Asia a další, byly zmíněny pouze jednotlivci a dosahují zanedbatelných hodnot kolem 0,4 procenta, což odpovídá 1 osobě. Tento výsledek ukazuje, že univerzitní vyhledávač UKAŽ a portál e-zdrojů jsou klíčovými nástroji pro vyhledávání informací mezi uživateli knihovny.

Jaké používáte nástroje pro vyhledávání zdrojů?

237 odpovědí

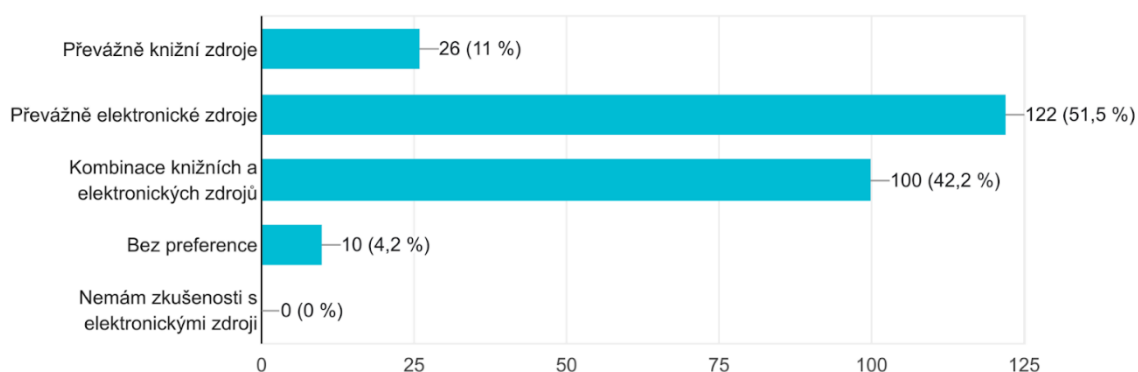

Graf 8. - Jaké používáte nástroje pro vyhledávání zdrojů?

Následující analyzovanou kategorií byla preference uživatelů mezi tištěnými a elektronickými zdroji. Největší část respondentů, konkrétně 51,5 procent, což odpovídá 122 osobám, preferuje převážně elektronické zdroje. Kombinaci tištěných a elektronických zdrojů preferuje 42,2 procent respondentů, což představuje 100 osob. Pevně tištěné zdroje využívá 11 procent respondentů, tedy 26 osob. Bez preference mezi těmito dvěma typy zdrojů je 4,2 procent respondentů, což odpovídá 10 osobám. Žádný z respondentů nevedl, že by neměl zkušenosti s elektronickými zdroji. Tento výsledek naznačuje, že většina uživatelů upřednostňuje elektronické zdroje nebo jejich kombinaci s tištěnými materiály, což reflektuje současné trendy v informačním chování uživatelů knihoven.

Jaká je Vaše preference využívání tištěných a elektronických zdrojů?

237 odpovědí

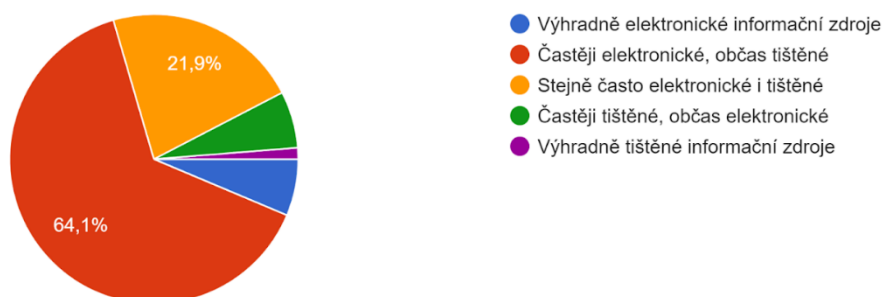

Graf 9. - Jaká je Vaše preference využívání tištěných a elektronických zdrojů?

Další analyzovanou kategorií byla frekvence a preference používání elektronických informačních zdrojů ve srovnání s tištěnými zdroji. V této kategorii bylo zjištěno, že většina respondentů upřednostňuje elektronické informační zdroje. Konkrétně 64,1 % respondentů, tedy 152 osob, uvedlo, že častěji využívají elektronické zdroje, zatímco pouze 21,9 % respondentů, tedy 52 osob, využívá elektronické a tištěné zdroje stejně často. Zbývající respondenti se rozdělili mezi ty, kteří častěji používají tištěné zdroje, občas elektronické, což bylo 6,3 %, tedy 15 osob, výhradně elektronické zdroje využívá 6,3 % respondentů, tedy 15 osob, a výhradně tištěné zdroje používá 1,3 % respondentů, což jsou 3 osoby. Tento výsledek naznačuje, že elektronické informační zdroje jsou výrazně preferovány nad tištěnými, což může být ovlivněno snadností přístupu a pohodlností používání elektronických zdrojů.

Jak často využíváte elektronické informační zdroje ve srovnání s tištěnými zdroji při hledání informací?

237 odpovědí

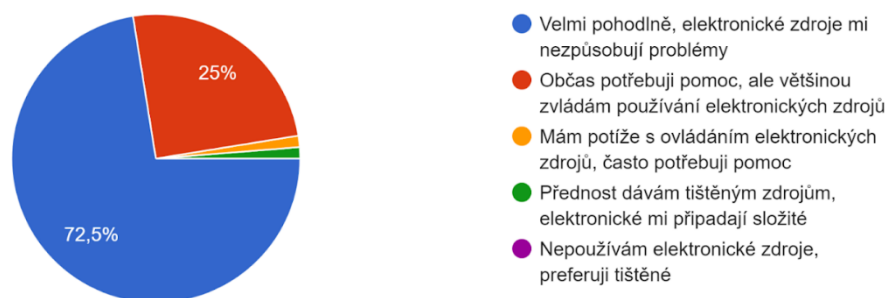

Graf 10. - Jak často využíváte elektronické informační zdroje ve srovnání s tištěnými zdroji při hledání informací?

Další oblastí zájmu byla zkušenost s ovládním elektronických informačních zdrojů ve srovnání s tištěnými zdroji. Výsledky ukázaly, že většina respondentů se cítí velmi pohodlně při používání elektronických informačních zdrojů. Konkrétně 72,5 % respondentů, což je 171 osob, uvedlo, že elektronické informační zdroje jim nezpůsobují problémy. Dalších 25 % respondentů, tedy 59 osob, přiznalo, že občas potřebují pomoc, ale většinou používání elektronických informačních zdrojů zvládají. Jen malá část respondentů, konkrétně 1,3 %, což jsou 3 osoby, má potíže s ovládním elektronických zdrojů a často potřebuje pomoc, nebo dává přednost tištěným zdrojům, protože elektronické jim připadají složité. Nikdo z dotazovaných nevedl, že využívá výhradně tištěné zdroje. Tyto výsledky poukazují na vysokou úroveň komfortu a dovedností respondentů při používání elektronických informačních zdrojů.

Jak se cítíte s ovládním elektronických informačních zdrojů ve srovnání s tištěnými zdroji?

236 odpovědí

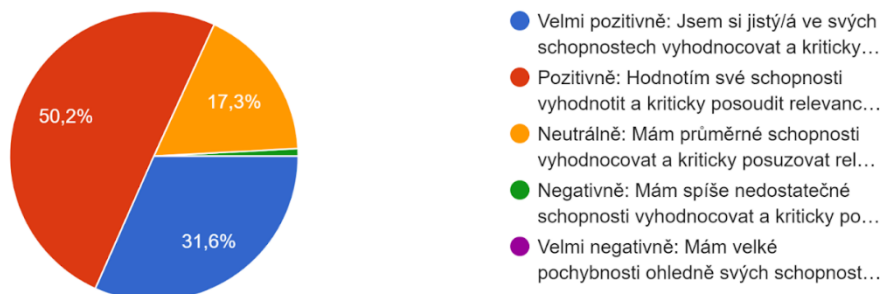

Graf 11. - Jak se cítíte s ovládním elektronických informačních zdrojů ve srovnání s tištěnými zdroji?

Další analyzovanou kategorií byla schopnost respondentů hodnotit a kriticky posuzovat relevanci elektronických informačních zdrojů. Přibližně polovina respondentů, konkrétně 50,2 %, což je 119 osob, hodnotí své schopnosti pozitivně, což znamená, že se cítí jistí ve svých schopnostech vyhodnocovat a kriticky posuzovat relevanci elektronických zdrojů. Dalších 31,6 % respondentů, tedy 75 osob, má velmi pozitivní hodnocení svých schopností v této oblasti. Neutrální postoj k této otázce zaujalo 17,3 % respondentů, což je 41 osob, kteří mají průměrné schopnosti v hodnocení a kritickém posuzování relevance elektronických informačních zdrojů. Pouze 0,8 % respondentů, tedy 2 osoby, hodnotí své schopnosti negativně, což znamená, že mají spíše nedostatečné schopnosti v této oblasti. Velmi negativně své schopnosti nehodnotí nikdo. Tyto výsledky ukazují, že většina respondentů má dostatečné nebo nadprůměrné schopnosti v kritickém hodnocení relevance elektronických informačních zdrojů, což je pozitivní z hlediska efektivního využívání těchto zdrojů.

Jak hodnotíte své schopnosti vyhodnotit a kriticky posoudit relevanci elektronických informačních zdrojů?

237 odpovědí

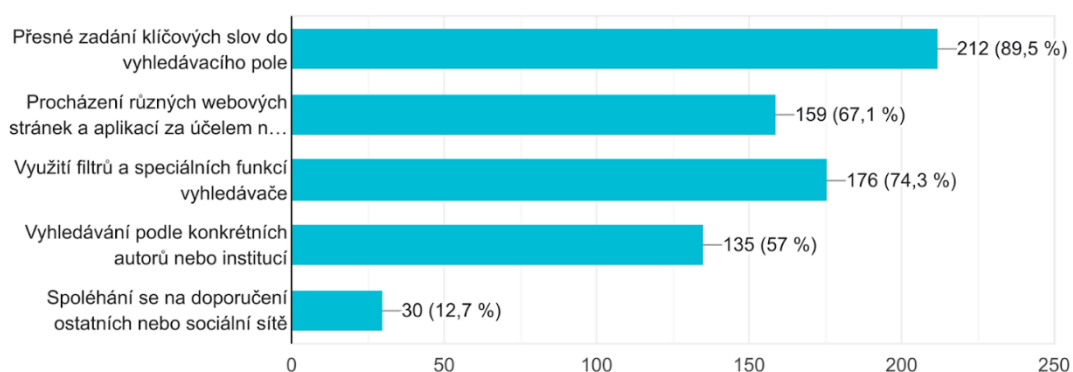

Graf 12. - Jak hodnotíte své schopnosti vyhodnotit a kriticky posoudit relevanci elektronických informačních zdrojů?

Dalším analyzovaným prvkem byly preferované strategie vyhledávání informací v elektronickém prostoru mezi respondenty. Nejvýznamnější metodou, kterou respondenti preferují, je přesné zadání klíčových slov do vyhledávacího pole. Tuto strategii uvedlo 89,5 % respondentů, což představuje 212 osob. Další populární metodou je využití filtrů a speciálních funkcí vyhledávače, kterou využívá 74,3 % respondentů, odpovídá to 176 osobám. Procházení různých webových stránek a aplikací za účelem nalezení požadovaných informací a interakcí s obsahem je preferovanou metodou pro 67,1 % respondentů, tedy pro 159 osob. Vyhledávání podle konkrétních autorů nebo institucí uvedlo 57 % respondentů, což odpovídá 135 osobám. Nejméně využívanou strategií je spoléhání se na doporučení ostatních nebo na sociální sítě, které využívá pouze 12,7 % respondentů, což představuje 30 osob. Také u této otázky měli respondenti možnost označit více odpovědí. Údaje pak ukazují, že respondenti preferují přímé a cílené metody vyhledávání informací, což může souviset s jejich potřebou rychlého a efektivního získávání relevantních informací.

Jaká je Vaše preferovaná strategie při vyhledávání informací v elektronickém prostoru?

237 odpovědí

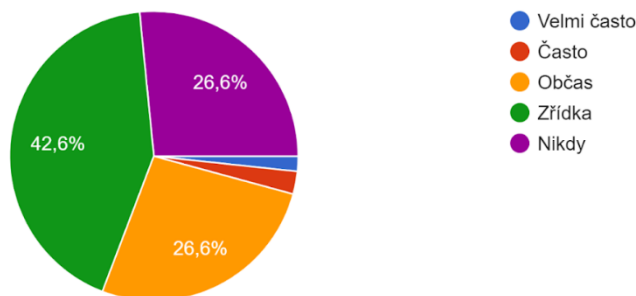

Graf 13. - Jaká je Vaše preferovaná strategie při vyhledávání informací v elektronickém prostoru?

Důležitým faktorem v rámci zkoumání informačního chování uživatelů knihovny je frekvence jejich komunikace s knihovním personálem ohledně používání elektronických informačních zdrojů. Výsledky ukazují, že 42,6 % respondentů, což odpovídá 101 osobám, komunikuje s knihovníkem ohledně elektronických informačních zdrojů zřídka. Dalších 26,6 % respondentů, tedy 63 osob, uvedlo, že s knihovníkem nekomunikují nikdy. Občas s knihovníkem o těchto zdrojích komunikuje 26,6 % respondentů, což odpovídá 63 osobám. Pouze 2,5 % respondentů, tedy 6 osob, uvedlo, že s knihovníkem komunikují často, a velmi často to je pouze u 1,7 % respondentů, což odpovídá 4 osobám. Tyto výsledky naznačují, že většina uživatelů knihovny nepovažuje za nutné často komunikovat s knihovníky ohledně elektronických informačních zdrojů, což může být způsobeno jejich dostatečnou samostatností nebo důvěrou ve své schopnosti využívat tyto zdroje.

Jak často komunikujete s knihovním personálem ohledně používání elektronických informačních zdrojů?

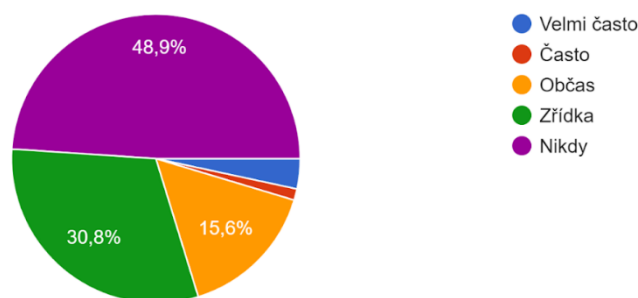
237 odpovědí

Graf 14. - Jak často komunikujete s knihovním personálem ohledně používání elektronických informačních zdrojů?

Následujícím analyzovaným faktorem je účast respondentů na školeních a workshopech zaměřených na podporu práce s elektronickými informačními zdroji. Výsledky ukazují, že téměř polovina respondentů (48,9 %), což odpovídá 116 osobám, se těchto aktivit neúčastní nikdy. Zřídka se školení a workshopů účastní 30,8 % respondentů, tedy 73 osob. Občas se účastní 15,6 % respondentů, což odpovídá 37 osobám. Často pouze 1,3 % respondentů, tedy 3 osoby, a velmi často se těchto aktivit účastní pouze 3,4 % respondentů, což odpovídá 8 osobám. Tyto výsledky naznačují, že většina uživatelů knihovny nevyužívá nabízené školení a workshopy, což může naznačovat buď nedostatek informací o těchto akcích, nebo jejich nízkou atraktivitu pro uživatele.

Jak často se účastníte školení a workshopů na podporu práce s elektronickými informačními zdroji?
237 odpovědí

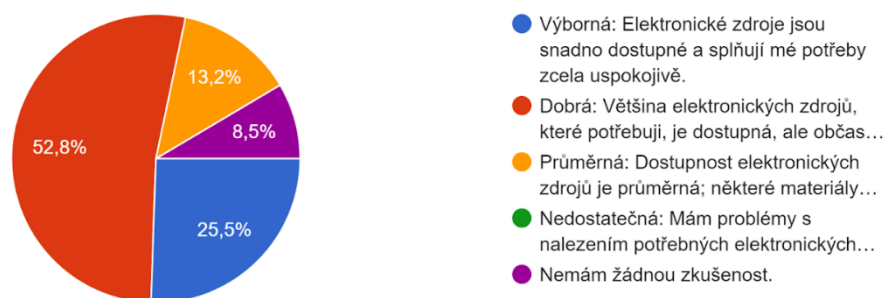

Graf 15. - Jak často se účastníte školení a workshopů na podporu práce s elektronickými informačními zdroji?

Následující graf zkoumá hodnocení dostupnosti elektronických zdrojů v knihovně a zahrnuje odpovědi 235 respondentů. Výsledky ukazují, že více než polovina dotazovaných, konkrétně 124 respondentů, což představuje 52,8 %, hodnotí dostupnost elektronických informačních zdrojů v knihovně jako dobrou. To znamená, že většina elektronických zdrojů, které potřebují, je dostupná, i když občas narazí na materiály, které jdou dohledat obtížněji. Dalších 60 respondentů, tedy 25,5 %, považuje dostupnost za výbornou, což znamená, že elektronické zdroje jsou snadno dostupné a zcela uspokojují jejich potřeby. Průměrnou dostupnost elektronických zdrojů uvedlo 31 respondentů, což činí 13,2 %, kteří se setkávají s tím, že některé materiály nejsou dostupné, zatímco jiné může být obtížné najít. Nedostatečnou dostupnost, kdy mají problémy s nalezením potřebných elektronických zdrojů, neuvedl nikdo z dotazovaných a pouze 20 respondentů, což představuje 8,5 %, uvedlo, že nemá žádnou zkušenost s hodnocením dostupnosti elektronických zdrojů v knihovně.

Jak hodnotíte dostupnost elektronických zdrojů v knihovně?

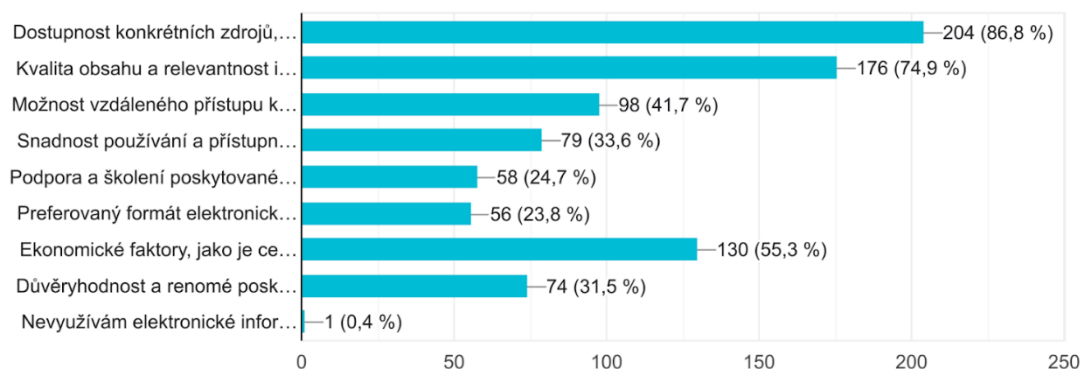
235 odpovědí

Graf 16. - Jak hodnotíte dostupnost elektronických zdrojů v knihovně?

Další graf z dotazníku analyzuje faktory, které ovlivňují rozhodnutí uživatelů využívat elektronické informační zdroje placené knihovnou. Na tuto otázku odpovědělo také 235 respondentů. Dominantním faktorem je dostupnost konkrétních zdrojů, které potřebují pro své studium nebo výzkum, kterou uvedlo 204 respondentů, což představuje 86,8 %, to potvrzuje její význam při rozhodování uživatelů. Kvalitu obsahu a relevantnost informací poskytovaných elektronickými informačními zdroji uvedlo 176 respondentů, tedy 74,9 %, což naznačuje, že uživatelé kladou velký důraz na obsahovou hodnotu dostupných zdrojů. Možnost vzdáleného přístupu k elektronickým zdrojům mimo prostor knihovny je významným faktorem pro 98 respondentů, což odpovídá 41,7 %. Snadnost používání a přístupnost elektronických zdrojů na různých zařízeních (např. laptop, smartphone) je důležitá pro 79 respondentů, tedy 33,6 %. Podpora a školení poskytované knihovnou pro efektivní využívání elektronických zdrojů jsou klíčové pro 58 respondentů, což představuje 24,7 %. Preferovaný formát elektronických zdrojů (např. e-knihy, články ve formátu PDF) je rozhodujícím faktorem pro 56 respondentů, což činí 23,8 %. Ekonomické faktory, jako je cena za členství nebo poplatky za přístup k některým zdrojům, jsou důležité pro 130 respondentů, tedy 55,3 %. Důvěryhodnost a renomé poskytovatelů elektronických zdrojů a jejich zázemí ovlivňují rozhodnutí 74 respondentů, což představuje 31,5 %. Pouze jeden respondent, což je 0,4 %, uvedl, že nevyužívá elektronické informační zdroje na KJP FF UK. Je důležité zmínit, že i u této otázky mohli respondenti zvolit více možností.

Jaké faktory ovlivňují Vaše rozhodnutí využívat elektronické informační zdroje placené knihovnou?
235 odpovědí

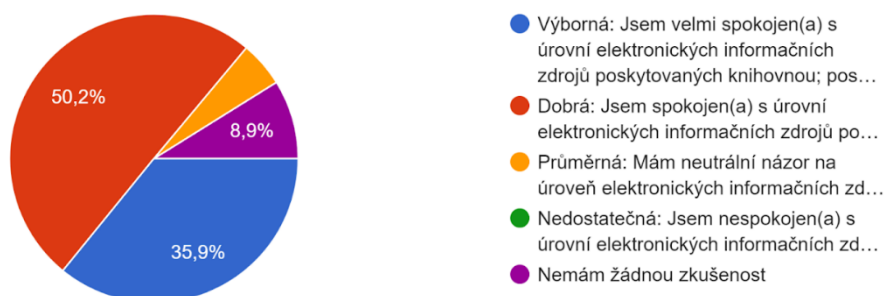

Graf 17. - Jaké faktory ovlivňují Vaše rozhodnutí využívat elektronické informační zdroje placené knihovnou?

Následující graf z dotazníku, který zahrnuje odpovědi 237 respondentů, zkoumá spokojenost s úrovní elektronických informačních zdrojů poskytovaných knihovnou. Výsledky ukazují, že polovina dotazovaných, konkrétně 119 respondentů, což představuje 50,2 %, je spokojena s úrovní elektronických informačních zdrojů poskytovaných knihovnou. Tito respondenti uvedli, že poskytované školení a materiály jsou většinou užitečné, i když občas mohou být potřebné další zdroje nebo podpora. Výbornou úroveň elektronických informačních zdrojů, která zahrnuje velmi užitečné a efektivní školení a materiály, hodnotí pozitivně 85 respondentů, tedy 35,9 % z celkového počtu. Průměrnou úroveň, kdy některá školení a materiály jsou užitečné, ale občas mohou být nedostatečné nebo nepřizpůsobené potřebám, uvedlo 12 respondentů, což činí 5,1 %. Nedostatečnou spokojenost s úrovní elektronických informačních zdrojů, kterou charakterizují nedostatečné nebo neefektivní školení a materiály, nevyjádřil nikdo z dotazovaných a “nemám žádnou zkušenost s hodnocením elektronických informačních zdrojů” uvedlo 21 respondentů, což činí 8,9 % z celkového počtu. Z těchto výsledků vyplývá, že většina uživatelů knihovny je spokojena s úrovní poskytovaných elektronických informačních zdrojů, přičemž více než třetina je dokonce velmi spokojena, což svědčí o efektivitě knihovnických služeb v této oblasti. Pouze malá část respondentů vyjadřuje neutrální nebo negativní názory, což naznačuje prostor pro zlepšení v některých aspektech poskytovaných školení a materiálů.

Jaká je Vaše spokojenost s úrovní elektronických informačních zdrojů poskytovaných knihovnou?

237 odpovědí

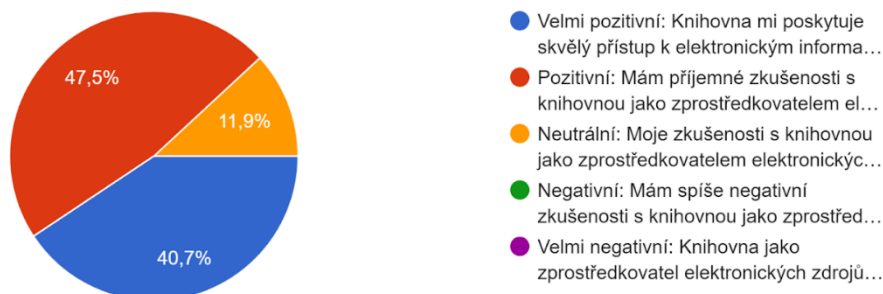

Graf 18. - Jaká je Vaše spokojenost s úrovní elektronických informačních zdrojů poskytovaných knihovnou?

Poslední analyzovanou kategorií byly zkušenosti respondentů s knihovnou jako zprostředkovatelem elektronických informačních zdrojů. Respondenti měli možnost vyjádřit své hodnocení v pěti kategoriích: velmi pozitivní, pozitivní, neutrální, negativní a velmi negativní. Největší skupinu tvořili respondenti s pozitivními zkušenostmi, kteří představovali 47,5 % všech odpovědí, což odpovídá 112 osobám. Tito respondenti uvedli, že mají příjemné zkušenosti s knihovnou jako zprostředkovatelem elektronických zdrojů, která jim umožňuje snadný přístup k potřebným informacím. Druhou největší skupinou byli respondenti s velmi pozitivními zkušenostmi, kteří představovali 40,7 %, tedy 96 osob. Tito respondenti ocenili skvělý přístup knihovny k elektronickým informačním zdrojům a ochotu pomoci s jejich používáním. Neutrální zkušenosti mělo 11,9 % respondentů, což odpovídá 28 osobám. Tito respondenti popsali své zkušenosti s knihovnou jako průměrné, občas se setkávají s technickými problémy, ale obecně jsou spokojeni. Negativní a velmi negativní zkušenosti neoznačil jako svou odpověď nikdo z respondentů. Celkový počet odpovědí byl 236. Tato data ukazují, že většina respondentů má pozitivní nebo velmi pozitivní zkušenosti s knihovnou, což je důležité pro její hodnocení a další zlepšování služeb.

Jakým způsobem byste charakterizovali své celkové zkušenosti s knihovnou jako zprostředkovatelem elektronických informačních zdrojů?

236 odpovědí

Graf 19. - Jakým způsobem byste charakterizovali své celkové zkušenosti s knihovnou jako zprostředkovatelem elektronických informačních zdrojů?

Na konci dotazníku se nacházel také prostor pro komentáře a připomínky respondentů. Zde je výběr těch, které jsou pro tento výzkum relevantní. Komentáře jsou přepsány v přesném znění.

“Jedna věc, co mi opravdu chybí, je možnost ukládat vyhledávání a zdroje v UKaž do složek. Je pouze možnost připnout do oblíbených, což je v případě práce na vícero různých seminárákách a a závěrečných prací dost nepraktické.”

“Elektronické zdroje nevyužívám, protože oborové knihovny mají potřebné tištěné knihy a časopisy k dispozici.”

“Elektronické zdroje jsou drahé a knihovny by měly dostat více financí pro nákup knih a databází.”

“Potíže s elektronickými zdroji mám dva, ale nesouvisejí s knihovnou: A) běžně používám JStor a vydavatelské servery. Jinak mám občas pocit, že portálů je moc a není možné "umět" všechny. B) Můj obor je velmi specializovaný a řada zdrojů buď elektronicky neexistuje nebo nelze předpokládat, že je UK bude plošně předplácet kvůli jednomu člověku.”

7 Analýza a interpretace hypotéz

Dotazníkové šetření mezi 237 uživateli Knihovny Filozofické fakulty Univerzity Karlovy (FF UK) poskytlo důležité informace o demografických charakteristikách a využívání elektronických informačních zdrojů (EIZ). Tyto údaje nám umožnily testovat následující hypotézy.

Demografické údaje a využívání knihovny: Většinu respondentů tvoří osoby ve věku 22 až 25 let (43,9 %), následováni těmi ve věku 25 a více let (30,8 %). Nejmenší podíl mají osoby ve věku 18 až 21 let (25,3 %). Pohlavní struktura je následující: ženy 60,9 %, muži 31,9 % a 7,2 % neuvádí své pohlaví. Největší podíl respondentů jsou studenti bakalářských oborů (47,3 %), následováni studenty magisterských oborů (32,1 %), doktorandy (11,4 %) a pedagogy (7,2 %).

Frekvence návštěv knihovny ukazuje, že 39,6 % respondentů ji navštěvuje občas, 31,9 % častěji, 19,6 % velmi často a 8,9 % zřídka. Hlavními důvody návštěv jsou studium (89 %), výzkum (45,6 %), setkávání s lidmi s podobnými zájmy (29,5 %) a relaxace (17,3 %). Většina respondentů (65,1 %) hledá odborné informace, zatímco 33,6 % vyhledává kombinaci odborných a zájmových informací.

Hypotéza 1: Informační gramotnost Výsledky ukazují, že 25 % respondentů občas potřebuje pomoc s používáním EIZ, zatímco pouze 1,3 % má potíže, což svědčí o relativně vysoké úrovni informační gramotnosti. Avšak nízká účast na školeních a workshopech (48,9 % nikdy, 30,8 % zřídka) může ovlivnit schopnost uživatelů efektivně ovládat EIZ.

Hypotéza 2: Práce s informacemi Data potvrzují, že nejméně polovina uživatelů využívá více než jednu strategii vyhledávání. 89,5 % respondentů používá přesné zadání klíčových slov, 74,3 % využívá filtry a 67,1 % prochází různé webové stránky, což podporuje hypotézu o použití více než jedné vyhledávací strategie.

Hypotéza 3: Elektronické informační zdroje (EIZ)

- Uživatelé častěji využívají EIZ, pokud mají pozitivní zkušenosti a dostatečnou podporu. 72,5 % respondentů nemá problémy s používáním EIZ a 25 % občas potřebuje pomoc, což ukazuje na pozitivní hodnocení. Nízká úroveň komunikace s knihovníky (42,6 % zřídka, 26,6 % vůbec) naznačuje, že uživatelé většinou nepotřebují častou pomoc knihovníků.

- Možnost vzdáleného přístupu je uváděna jako důležitý faktor využívání EIZ. 41,7 % respondentů považuje tento faktor za významný, i když ne většinový, přesto je to stále důležitý aspekt pro mnoho uživatelů.

Preferencí a hodnocení EIZ: Preference mezi tištěnými a elektronickými zdroji ukazuje, že 51,5 % respondentů upřednostňuje elektronické zdroje, 42,2 % preferuje kombinaci obou typů a pouze 11 % tištěné zdroje. Frekvence používání EIZ a pozitivní hodnocení (50,2 % spokojeno, 35,9 % výborně) podporují hypotézu, že uživatelé preferují elektronické zdroje, pokud mají pozitivní zkušenosti. Hlavními faktory ovlivňujícími využívání EIZ jsou dostupnost potřebných zdrojů (86,8 %), kvalita obsahu (74,9 %) a možnost vzdáleného přístupu (41,7 %).

Komunikace s knihovníky je většinou zřídka (42,6 %) nebo vůbec (26,6 %), což naznačuje možnost zlepšení v této oblasti. Účast na školeních a workshopech je nízká (48,9 % nikdy, 30,8 % zřídka), což může signalizovat buď nedostatek informací o těchto akcích, nebo jejich nízkou atraktivitu pro uživatele.

Celkově analýza ukazuje, že uživatelé Knihovny FF UK jsou převážně mladí studenti s vysokou úrovní digitální gramotnosti, kteří preferují elektronické zdroje a mají pozitivní zkušenosti s jejich používáním. Knihovna hraje klíčovou roli v jejich akademických aktivitách, ale nízká účast na školeních a komunikace s knihovníky naznačují potřebu zlepšit podporu a informovanost uživatelů.

8 Závěr

Tato bakalářská práce se zabývala využíváním elektronických informačních zdrojů (EIZ) a jejich vlivem na informační gramotnost uživatelů knihovny. Na základě provedené analýzy a vyhodnocení dat bylo možné dospět k několika důležitým závěrům.

V první řadě se potvrdilo, že podpora knihovního personálu hraje významnou roli při využívání EIZ. Hypotéza, že uživatelé častěji využívají EIZ, pokud mají podporu knihovníků a hodnotí tyto zdroje pozitivně, byla částečně potvrzena. Výsledky ukázaly, že 72,5 % respondentů nemá problémy s používáním EIZ a pouze 25 % občas potřebuje pomoc, což svědčí o pozitivním hodnocení těchto zdrojů. Nicméně komunikace s knihovníky je relativně nízká, kdy 42,6 % respondentů uvádí, že s knihovníky komunikují zřídka, a 26,6 % vůbec.

Další zkoumanou hypotézou bylo, že více než polovina uživatelů uvádí možnost vzdáleného přístupu jako hlavní faktor využívání EIZ. Data ukázala, že 41,7 % respondentů považuje možnost vzdáleného přístupu za hlavní faktor, což je méně než polovina, ale stále to představuje významné množství uživatelů, kteří tento faktor oceňují. Tato skutečnost naznačuje, že vzdálený přístup je důležitým, avšak nikoliv rozhodujícím faktorem pro většinu uživatelů.

Celkově výsledky naznačují, že hodnocení a využívání EIZ je pozitivní. Nicméně vliv podpory knihovního personálu a význam vzdáleného přístupu jsou méně výrazné, než se očekávalo. To naznačuje prostor pro zlepšení, zejména v oblasti informovanosti o školeních a aktivnější podporu uživatelů knihovníky. Zvýšením informovanosti a podpory by mohlo dojít k efektivnějšímu využívání EIZ, a tím i ke zvýšení celkové informační gramotnosti uživatelů knihovny.

Další významný aspekt, který práce odhalila, je potřeba zvýšit povědomí o existenci a možnostech využívání EIZ. Někteří uživatelé si nejsou plně vědomi všech dostupných zdrojů a jejich potenciálu, což může vést k jejich nedostatečnému využívání. Knihovny by měly investovat do marketingových a vzdělávacích kampaní, aby zvýšily povědomí o EIZ mezi uživateli.

Výsledky této práce také poukazují na nutnost pravidelného monitorování a hodnocení EIZ a služeb poskytovaných knihovnami. Takové hodnocení může knihovnám poskytnout cenné informace o tom, jakým způsobem uživatelé interagují s dostupnými zdroji a jaké jsou jejich

potřeby a očekávání. Na základě těchto informací mohou knihovny přizpůsobit své služby tak, aby lépe vyhovovaly požadavkům uživatelů.

Závěrem lze říci, že tato bakalářská práce přinesla důležité poznatky o využívání elektronických informačních zdrojů a jejich vlivu na informační gramotnost. Přestože některé hypotézy nebyly plně potvrzeny, výsledky poskytly cenné informace, které mohou sloužit jako základ pro další výzkum a zlepšení služeb knihoven. Budoucí studie by se mohly zaměřit na hlubší analýzu jednotlivých faktorů ovlivňujících využívání EIZ a na hledání způsobů, jak zvýšit informovanost a podporu uživatelů ze strany knihovního personálu.

Dotazníkového šetření se zúčastnilo 237 respondentů. Dotazník obsahoval celkem 19 otázek s uzavřenými odpověďmi a jednu otevřenou otázku, která umožnila respondentům poskytnout další komentáře. Otázky byly rozděleny do tří částí: první část obsahovala demografické otázky, druhá část se zaměřovala na otázky týkající se knihovny a třetí část zahrnovala otázky týkající se užívání elektronických informačních zdrojů. Žádná z otázek však nebyla povinná, takže se počty odpovědí u jednotlivých otázek někdy nepatrně lišily. Podrobné informace o dotazníkovém šetření lze nalézt ve výzkumné části bakalářské práce.

Seznam použité literatury a dalších zdrojů

1. SPINK, Amanda. *Information Behavior: An Evolutionary Instinct* Online. 16. Berlin, Heidelberg: Springer Nature, 2010. ISBN 9783642114977. ISSN 1568-1300. Dostupné z: <https://doi.org/10.1007/978-3-642-11497-7>. [cit. 2024-07-23].
2. BAWDEN, David; ROBINSON, Lyn; LORENZ, Michal; MIKULÁŠEK, Karel a VÉVODOVÁ, Dana. *Úvod do informační vědy*. Brno: Flow, 2017. ISBN 978-80-88123-10-1.
3. IANNUZZI, Patricia. *Information Literacy Competency Standards for Higher Education* Online. Community & junior college libraries. 2000, roč. 9, č. 4, s. 63-67. ISSN 0276-3915. Dostupné z: https://doi.org/10.1300/J107v09n04_09. [cit. 2024-07-23].
4. ČERNÝ, Michal. *Role informační gramotnosti v informační společnosti nahlížená historickou perspektivou evropské vzdělanosti a kultury* Online. ProInflow. 2013, roč. 5, č. 2. ISSN 1804-2406. Dostupné z: <https://doi.org/10.5817/ProIn2013-2-3>. [cit. 2024-07-23].
5. ČERNÝ, Michal. *Informační gramotnost*. Praha: Grada, 2023. ISBN 978-80-271-5195-0.
6. PŘÍBRAMSKÁ, Ivana. *Úvod do informačního chování. Verze 1.0*. Praha: Ústav informačních studií a knihovnictví FF UK v Praze, 2008.
7. CHOWDHURY, G. G. (Gobinda G.) a CHOWDHURY, Sudatta. *Information users and usability in the digital age*. London: Facet, 2011. ISBN 978-1-85604-597-1.
8. NÁRODNÍ KNIHOVNA ČESKÉ REPUBLIKY. *Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy* Online. 2003-. Dostupné na: <https://www.nkp.cz>. [cit. 2024-07-23].

9. PAPÍK, Richard. *Strategie vyhledávání informací a elektronické informační zdroje*. Praha: Velryba, 2011. ISBN 978-80-85860-22-1.
10. CASE, Donald Owen a GIVEN, Lisa M. *Looking for information: a survey of research on information seeking, needs, and behavior*. 4th ed. Bingley, England: Emerald, 2016. ISBN 1-78560-968-8.
11. VYMĚTAL, Jan. *Informační zdroje v odborné literatuře*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. ISBN 978-80-7357-520-5.
12. DORÁŽKOVÁ, Lucie; NESVATBOVÁ, Hana; PANCHÁRTEK SUCHÁ, Lucie; SVĚTELSKÁ, Hana; ŠÍCHOVÁ, Radka et al. *Elektronické informační zdroje – Praktický průvodce EIZ na*. Univerzita Karlova, Nakladatelství Karolinum, 2024. Dostupné z: <https://publications.cuni.cz/handle/20.500.14178/2241> [cit. 2024-07-23].
13. FILOZOFICKÁ FAKULTA. *Historie fakulty* Online. 2024. Dostupné z: <https://www.ff.cuni.cz/fakulta/struktura-historie/historie-fakulty/>. [cit. 2024-07-23].
14. VĚŠÍNOVÁ, Kamila. *Výroční zpráva za 2023_KFF_UK: VII. KNIHOVNA FF UK*. 2024.
15. FILOZOFICKÁ FAKULTA. *Elektronické informační zdroje* Online. 2024. Dostupné z: <https://knihovna.ff.cuni.cz/eiz/>. [cit. 2024-07-23].
16. BYFIELD, Ted. Shadow Libraries: Access to Knowledge in Global Higher Education. In: KARAGANIS, Joe (ed.). *Publishing Research Quarterly*. 2018, roč. 34, č. 4, s. 601-602. ISSN 1053-8801. Online. Dostupné z: <https://doi.org/10.1007/s12109-018-9604-1>. [cit. 2024-07-23].
17. BRACE, Ian. *Questionnaire Design: How to Plan, Structure and Write Survey Material for Effective Market Research*. 1st ed. London: Kogan Page, 2004. ISBN 0-7494-4181-X.

Seznam obrázků a grafů

Seznam obrázků

Obrázek 2.1 - Wilsonův model informačního chování (Bawden, 2017, str. 258).....	8
Obrázek 2.2 - Wilsonův první model informačního chování (Bawden, 2017, str. 259).....	10
Obrázek 2.3 - Wilsonův rozšířený model informačního chování (Bawden, 2017, str. 261)	11
Obrázek 2.4 - Johnsonův komplexní model hledání informací (Bawden, 2017, str. 262).....	12

Seznam grafů

Graf 1. - Věk	24
Graf 2. - Pohlaví.....	24
Graf 3. - Jaká je Vaše role na FF UK?.....	25
Graf 4. - Jak často navštěvujete vysokoškolskou knihovnu?	26
Graf 5. - Jaký je Váš hlavní důvod návštěvy knihovny?.....	27
Graf 6. - Jaký typ informací hledáte v knihovně?	28
Graf 7. - Které zdroje informací v knihovně používáte nejčastěji?.....	29
Graf 8. - Jaké používáte nástroje pro vyhledávání zdrojů?	30
Graf 9. - Jaká je Vaše preference využívání tištěných a elektronických zdrojů?	31
Graf 10. - Jak často využíváte elektronické informační zdroje ve srovnání s tištěnými zdroji při hledání informací?	32
Graf 11. - Jak se cítíte s ovládnutím elektronických informačních zdrojů ve srovnání s tištěnými zdroji?	33
Graf 12. - Jak hodnotíte své schopnosti vyhodnotit a kriticky posoudit relevanci elektronických informačních zdrojů?	34
Graf 13. - Jaká je Vaše preferovaná strategie při vyhledávání informací v elektronickém prostoru?....	35
Graf 14. - Jak často komunikujete s knihovním personálem ohledně používání elektronických informačních zdrojů?	36
Graf 15. - Jak často se účastníte školení a workshopů na podporu práce s elektronickými informačními zdroji?	37
Graf 16. - Jak hodnotíte dostupnost elektronických zdrojů v knihovně?.....	38
Graf 17. - Jaké faktory ovlivňují Vaše rozhodnutí využívat elektronické informační zdroje placené knihovnou?.....	39
Graf 18. - Jaká je Vaše spokojenost s úrovní elektronických informačních zdrojů poskytovaných knihovnou?.....	40
Graf 19. - Jakým způsobem byste charakterizovali své celkové zkušenosti s knihovnou jako zprostředkovatelem elektronických informačních zdrojů?	41

Přílohy

Příloha č. 1 – dotazník v plném znění

Informační chování uživatelů Knihovny FF UK při užívání elektronických informačních zdrojů (EIZ).

B *I* U ↻ ✕

Dobrý den, jsem studentkou 3. ročníku bakalářského studia Informačních studií a knihovnictví. Následující dotazník byl sestaven pro potřeby výzkumu v rámci bakalářské práce. Jeho vyplnění Vám zabere max. 10 minut času.

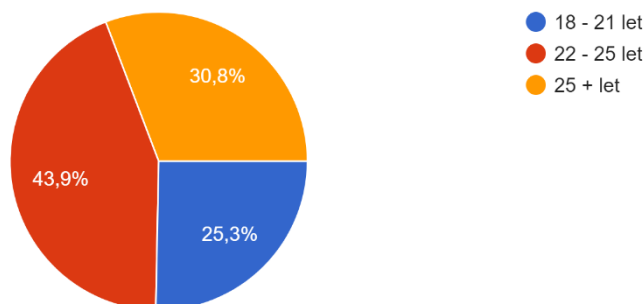
Je navržen s cílem zkoumat informační chování uživatelů Knihovny Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v souvislosti s užíváním elektronických informačních zdrojů (EIZ). Obsahuje pouze uzavřené otázky zaměřené na frekvenci a způsob využívání EIZ, preference výběru zdrojů, motivaci k jejich využívání, a také vnímání podpory ze strany knihovny v této oblasti. Dotazník je navržen tak, aby poskytl ucelený pohled na informační potřeby a zvyklosti uživatelů knihovny a umožnil identifikaci oblastí, ve kterých může knihovna posílit svou roli v podpoře a uspokojení těchto potřeb.

Zpracování údajů z dotazníku bude probíhat v souladu s platnými zákony o ochraně osobních údajů a s cílem analyzovat informační chování uživatelů Knihovny FF UK při používání elektronických informačních zdrojů.

V případě jakýkoliv nejasností, či otázek se prosím obraťte na e-mail: andy.pollakova2001@gmail.com.

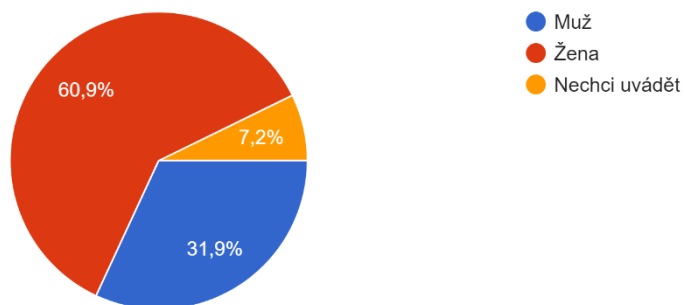
Moc děkuji za vyplnění a Váš čas!
Andrea Poláková

Věk:
237 odpovědí

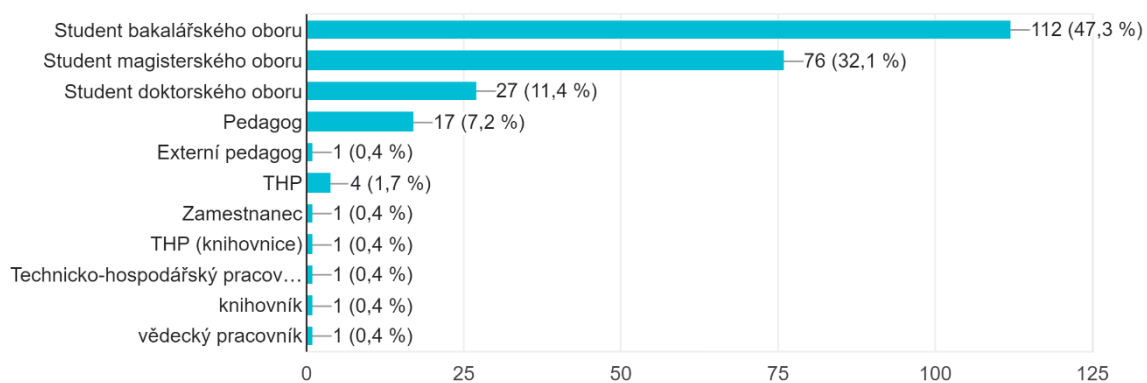
Pohlaví:

235 odpovědí

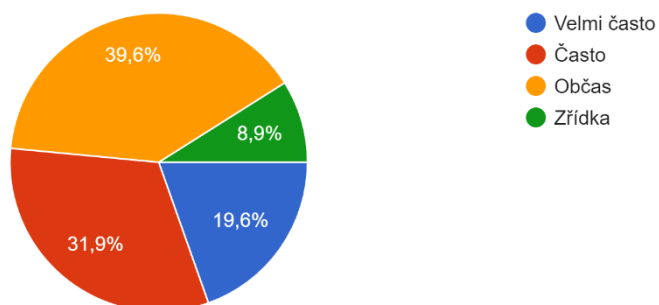
Jaká je Vaše role na FF UK?

237 odpovědí

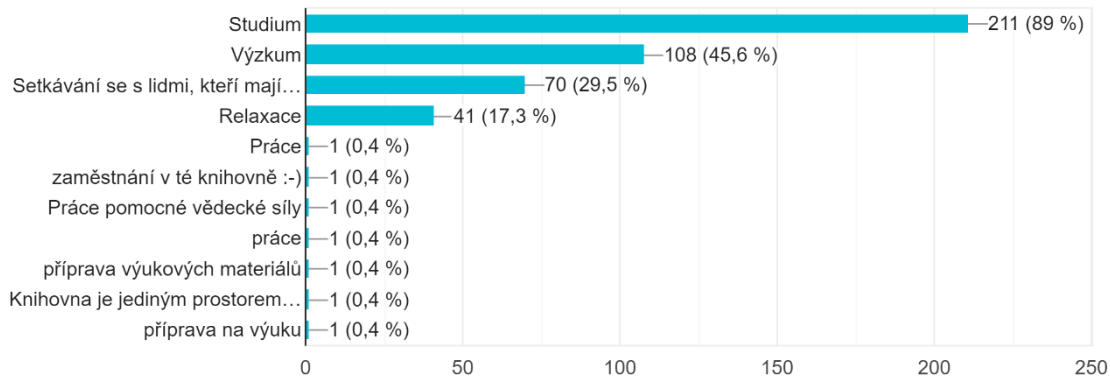
Jak často navštěvujete vysokoškolskou knihovnu?

235 odpovědí

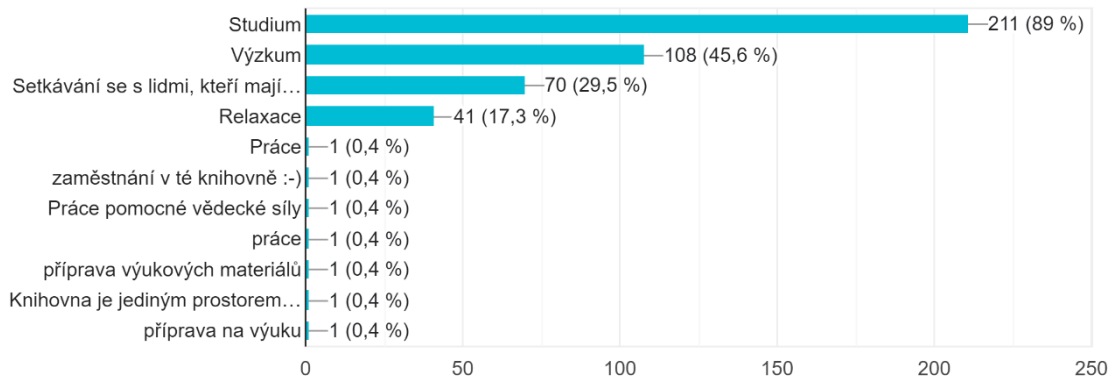
Jaký je Váš hlavní důvod návštěvy knihovny?

237 odpovědí

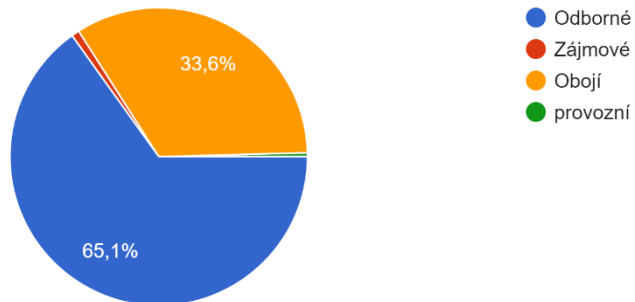
Jaký je Váš hlavní důvod návštěvy knihovny?

237 odpovědí

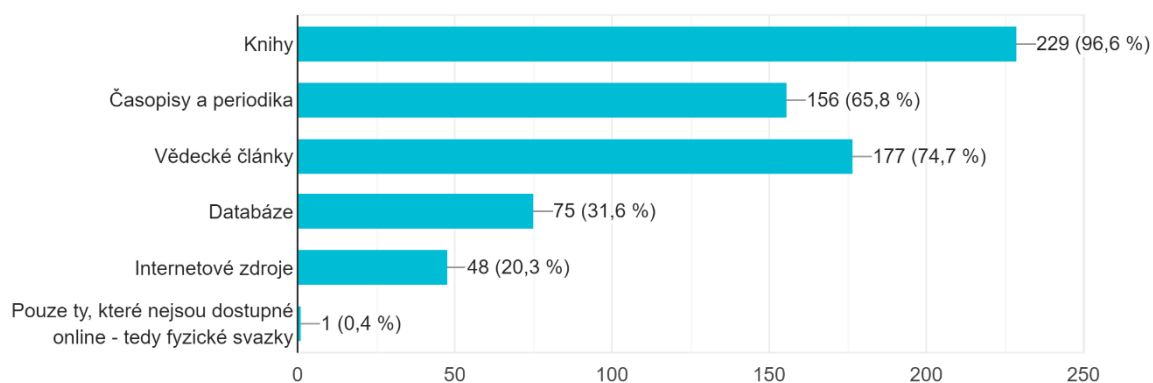
Jaký typ informací hledáte v knihovně?

235 odpovědí

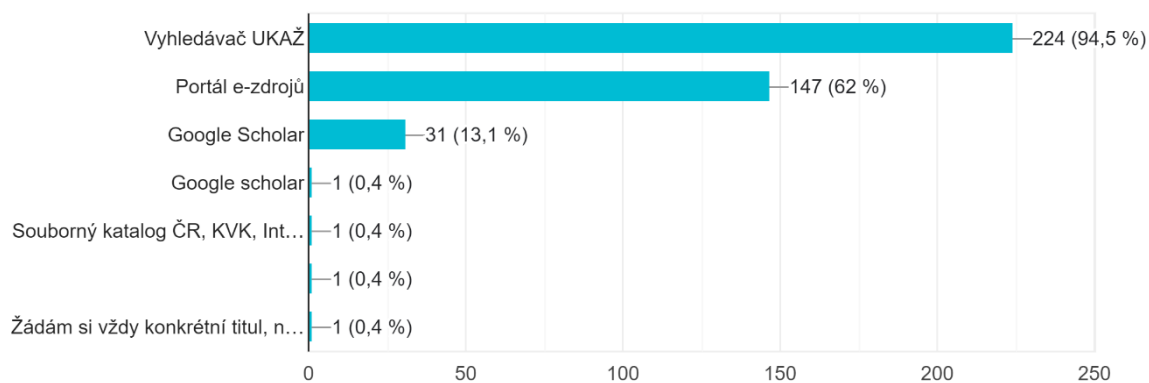
Které zdroje informací v knihovně používáte nejčastěji?

237 odpovědí

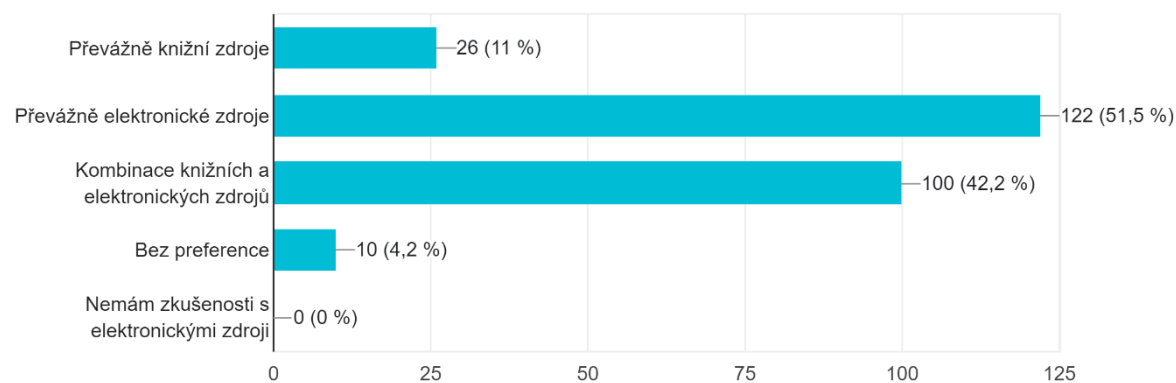
Jaké používáte nástroje pro vyhledávání zdrojů?

237 odpovědí

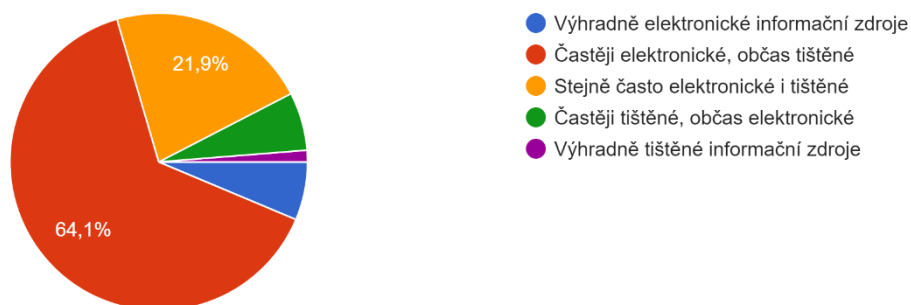
Jaká je Vaše preference využívání tištěných a elektronických zdrojů?

237 odpovědí

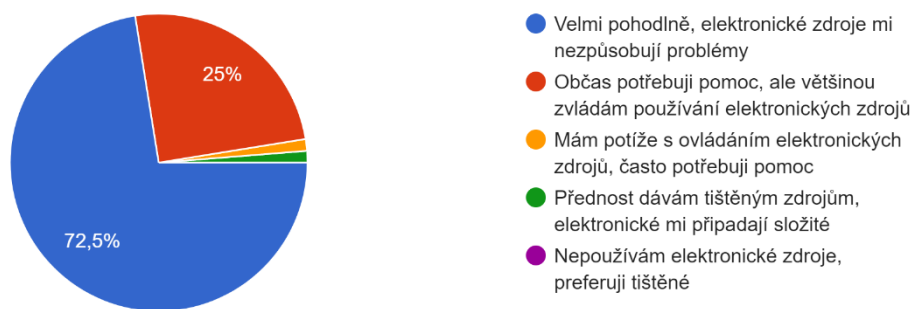
Jak často využíváte elektronické informační zdroje ve srovnání s tištěnými zdroji při hledání informací?

237 odpovědí

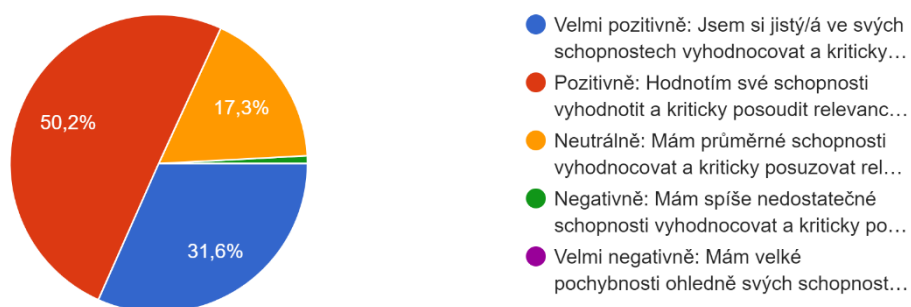
Jak se cítíte s ovládním elektronických informačních zdrojů ve srovnání s tištěnými zdroji?

236 odpovědí

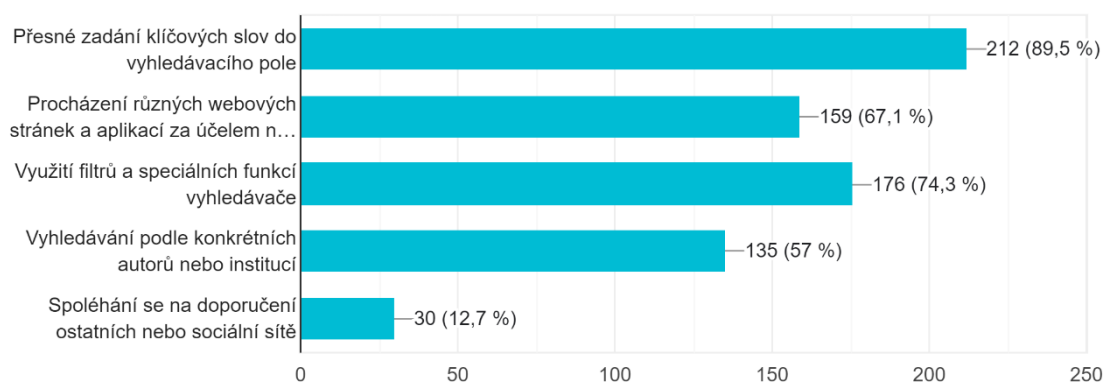
Jak hodnotíte své schopnosti vyhodnotit a kriticky posoudit relevanci elektronických informačních zdrojů?

237 odpovědí

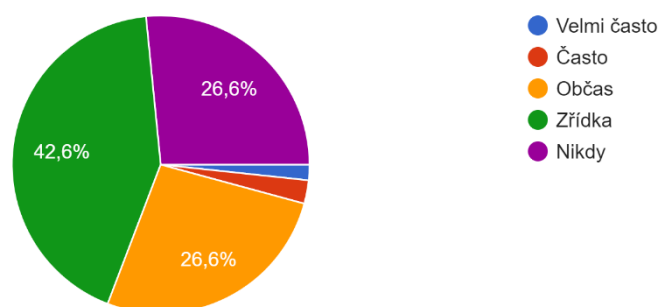
Jaká je Vaše preferovaná strategie při vyhledávání informací v elektronickém prostoru?

237 odpovědí

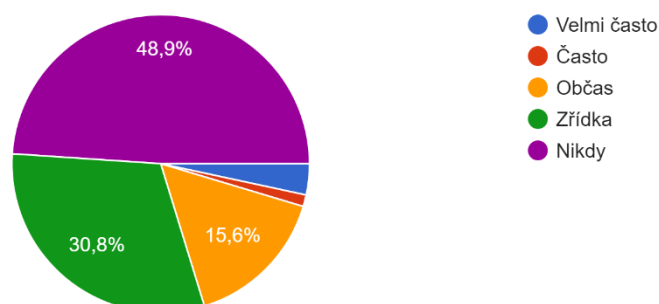
Jak často komunikujete s knihovním personálem ohledně používání elektronických informačních zdrojů?

237 odpovědí

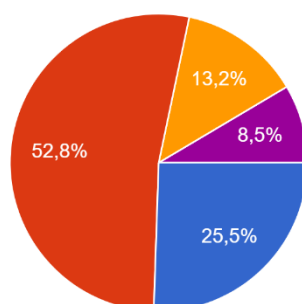
Jak často se účastníte školení a workshopů na podporu práce s elektronickými informačními zdroji?

237 odpovědí

Jak hodnotíte dostupnost elektronických zdrojů v knihovně?

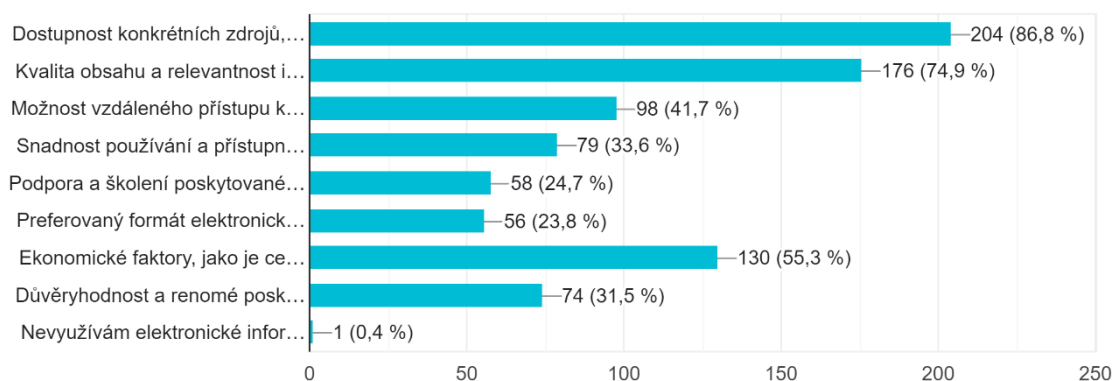
235 odpovědí

- Výborná: Elektronické zdroje jsou snadno dostupné a splňují mé potřeby zcela uspokojivě.
- Dobrá: Většina elektronických zdrojů, které potřebuji, je dostupná, ale občas...
- Průměrná: Dostupnost elektronických zdrojů je průměrná; některé materiály...
- Nedostatečná: Mám problémy s nalezením potřebných elektronických...
- Nemám žádnou zkušenost.

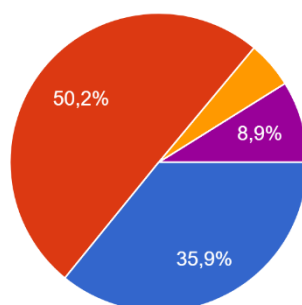
Jaké faktory ovlivňují Vaše rozhodnutí využívat elektronické informační zdroje placené knihovnou?

235 odpovědí

Jaká je Vaše spokojenost s úrovní elektronických informačních zdrojů poskytovaných knihovnou?

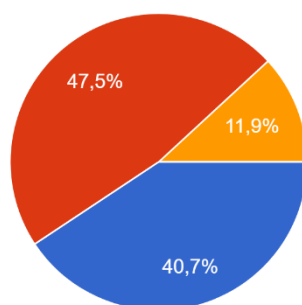
237 odpovědí

- Výborná: Jsem velmi spokojen(a) s úrovní elektronických informačních zdrojů poskytovaných knihovnou; poskytl(a) jsem pozitivní zpětnou vazbu.
- Dobrá: Jsem spokojen(a) s úrovní elektronických informačních zdrojů poskytovaných knihovnou; poskytl(a) jsem pozitivní zpětnou vazbu.
- Průměrná: Mám neutrální názor na úroveň elektronických informačních zdrojů poskytovaných knihovnou; poskytl(a) jsem pozitivní zpětnou vazbu.
- Nedostatečná: Jsem nespokojen(a) s úrovní elektronických informačních zdrojů poskytovaných knihovnou; poskytl(a) jsem negativní zpětnou vazbu.
- Nemám žádnou zkušenost

Jakým způsobem byste charakterizovali své celkové zkušenosti s knihovnou jako zprostředkovatelem elektronických informačních zdrojů?

236 odpovědí

- Velmi pozitivní: Knihovna mi poskytuje skvělý přístup k elektronickým informačním zdrojům
- Pozitivní: Mám příjemné zkušenosti s knihovnou jako zprostředkovatelem elektronických zdrojů
- Neutrální: Moje zkušenosti s knihovnou jako zprostředkovatelem elektronických zdrojů jsou neutrální
- Negativní: Mám spíše negativní zkušenosti s knihovnou jako zprostředkovatelem elektronických zdrojů
- Velmi negativní: Knihovna jako zprostředkovatel elektronických zdrojů má negativní zkušenosti

Prostor pro Vaše komentáře:

7 odpovědí

hodne stesti!

Zmátlo mě, že je používání elektronických zdrojů považováno za využívání knihovny. Používám výhradně vzdálený přístup.

Jedna věc, co mi opravdu chybí, je možnost ukládat vyhledávání a zdroje v UKaž do složek. Je pouze možnost připnout do oblíbených, což je v případě práce na vícero různých seminárkách a a závěrečných prací dost nepraktické.

Elektronické zdroje jsou drahé a knihovny by měly dostat více financí pro nákup knih a databází.

Elektronické zdroje nevyužívám, protože oborové knihovny mají potřebné tištěné knihy a časopisy k dispozici.

víte o tom, že Portal EIZ je integrovan do UKAŽ? Otažka na databaze a casopisy je zavadejici, aktualne je vetsina casopisu v databazich. Knihovna administruje predplatne EIZ, v tom je její role nezastupitelna. Vite o tom, jak se buduje portfolio EIZ na UK?

Potíže s elektronickými zdroji mám dva, ale nesouvisejí s knihovnou: A) běžně používám JStor a vydavatelské servery. Jinak mám občas pocit, že portálů je moc a není možné "umět" všechny. B) Můj obor je velmi specializovaný a řada zdrojů buď elektronicky neexistuje nebo nelze předpokládat, že je UK bude plošně předplácet kvůli jednomu člověku.